GENERALINIO ADVOKATO
ATHANASIOS RANTOS IŠVADA,
pateikta 2025 m. spalio 2 d.[1]

Byla C-163/24

BX
prieš
Statul Român – Ministerul Finanțelor Publice,
Curtea de Apel București

(*Curtea de Apel București* (Bukarešto apeliacinis teismas, Rumunija) prašymas priimti prejudicinį sprendimą)

„Prašymas priimti prejudicinį sprendimą – Žemės ūkis – Bendra žemės ūkio politika – Tiesioginės paramos schemos – Reglamentas (EB) Nr. 1782/2003 – 20 straipsnio 1 dalis – Žemės sklypų identifikavimo sistema – Administravimo ir kontrolės procedūrų veiksmingumas – Nuostatos, kuriomis (ne)siekiama suteikti teisių asmenims – Reglamentas (EB) Nr. 796/2004 – 68 straipsnis – Ūkininko pareiga deklaruoti plotą, taip pat teisingas naudojamo žemės sklypo identifikavimas ir jo ribų nustatymas – Paramos sumažinimas arba jos neskyrimas, kai deklaruojamas per didelis plotas – Išimtys – Sąvoka „iš esmės teisinga informacija“ – Valstybės atsakomybė už žalą, padarytą privatiems asmenims dėl Sąjungos teisės pažeidimų – Paskutinės instancijos teismui priskiriamas pažeidimas – Kelių paprastų Sąjungos teisės pažeidimų prilyginimas akivaizdžiam pažeidimui“

I. Įžanga

1. Šis *Curtea de Apel București* (Bukarešto apeliacinis teismas, Rumunija[2]) pateiktas prašymas priimti prejudicinį sprendimą iš esmės susijęs su Reglamento (EB) Nr. 1782/2003[3], nustatančio bendrąsias tiesioginės paramos schemų pagal bendrą žemės ūkio politiką (toliau– BŽŪP) taisykles ir nustatančio tam tikras paramos schemas ūkininkams, 20 straipsnio 1 dalies ir

[1] Originalo kalba: prancūzų.

[2] Toliau – Bukarešto apeliacinis teismas.

[3] 2003 m. rugsėjo 29 d. Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1782/2003, nustatantis bendrąsias tiesioginės paramos schemų pagal bendrą žemės ūkio politiką taisykles ir nustatantis tam tikras paramos schemas ūkininkams bei iš dalies keičiantis reglamentus (EEB) Nr. 2019/93, (EB) Nr. 1452/2001, (EB) Nr. 1453/2001, (EB) Nr. 1454/2001, (EB) Nr. 1868/94, (EB) Nr. 1251/1999, (EB) Nr. 1254/1999, (EB) Nr. 1673/2000, (EEB) Nr. 2358/71 ir (EB) Nr. 2529/2001(OL L 270, 2003, p. 1; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 3 sk., 40 t., p. 269), iš dalies pakeistas 2008 m. spalio 9 d. Tarybos reglamentu (EB) Nr. 1009/2008 (OL L 276, 2008, p. 1) (toliau – Reglamentas Nr. 1782/2003).

Reglamento (EB) Nr. 796/2004[4], nustatančio išsamias kompleksinio paramos susiejimo, moduliavimo ir integruotos administravimo ir kontrolės sistemos, numatytų, be kita ko, Reglamente (EB) Nr. 1782/2003, įgyvendinimo taisykles, 68 straipsnio 1 dalies išaiškinimu.

2. Šis prašymas buvo pateiktas byloje, kurioje nagrinėjamas rumunų ūkininko BX ir *Statul Român – Ministerul Finanțelor Publice* (Rumunijos valstybė – Viešųjų finansų ministerija) ginčas su Bukarešto apeliaciniu teismu dėl valstybės narės atsakomybės, visų pirma dėl to, kad šis teismas, kaip paskutinės instancijos teismas, nevykdė pareigos pateikti prašymą priimti prejudicinį sprendimą, numatytos SESV 267 straipsnio trečioje pastraipoje.

3. Šioje byloje Teisingumo Teismo prašoma, pirma, patikslinti sąvokos „teisės norma, kuria siekiama suteikti teises asmenims“ reikšmę, nagrinėjant, ar ir kokiomis sąlygomis teisės norma, kuria neabejotinai siekiama bendrojo intereso tikslo, taip pat gali būti apsaugoti fizinių ir juridinių asmenų interesai. Be to, antra, joje suteikiama galimybė patikslinti valstybės narės atsakomybės dėl Sąjungos teisės pažeidimo, kurį padarė paskutinės instancijos teismas, režimą, įtvirtintą Teisingumo Teismo sprendime *Köbler*[5].

II. Teisinis pagrindas

A. Sąjungos teisė

1. Reglamentas Nr. 1782/2003

4. Reglamento Nr. 1782/2003 1, 2, 11–14, 16 ir 21 konstatuojamosiose dalyse nurodyta:

„(1) Reikėtų nustatyti bendras tiesioginių išmokų mokėjimo pagal įvairias bendroje žemės ūkio politikoje numatytas pajamų rėmimo schemas sąlygas.

(2) Visos tiesioginės pagalbos sumos mokėjimas turėtų būti siejamas su taisyklių, taikomų žemės ūkio paskirties žemei, žemės ūkio gamybai ir veiklai, laikymusi. Remiantis šiomis taisyklėmis, į bendro rinkos organizavimo formas turėtų būti įtraukti pagrindiniai aplinkos, maisto saugos, gyvūnų sveikatos ir gerovės, geros agrarinės ir aplinkosauginės būklės standartai. Jei šių pagrindinių standartų nesilaikoma, valstybės narės, remdamosi proporcingais, objektyviais ir pasvertais kriterijais, turėtų iš dalies arba visai nutraukti tiesioginės pagalbos mokėjimą. Toks nutraukimas neturėtų pažeisti šiuo metu ar vėliau pagal kitas Bendrijos ar nacionalinės teisės nuostatas nustatytų sankcijų.

<...>

[4] 2004 m. balandžio 21 d. Komisijos reglamentas, nustatantis išsamias kompleksinio paramos susiejimo, moduliavimo ir integruotos administravimo ir kontrolės sistemos, numatytų Tarybos reglamente (EB) Nr. 1782/2003, nustatančiame bendrąsias tiesioginės paramos schemų pagal [BŽŪP] taisykles ir nustatančiame tam tikras paramos schemas ūkininkams, įgyvendinimo taisykles (OL L 141, 2004, p. 18; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 9 sk., 44 t., p. 243), su pakeitimais, padarytais 2007 m. balandžio 4 d. Komisijos reglamentu (EB) Nr. 381/2007 (OL L 95, 2007, p. 8) (toliau – Reglamentas Nr. 796/2004).

[5] 2003 m. rugsėjo 30 d. Sprendimas *Köbler* (C-224/01, EU:C:2003:513; toliau – Sprendimas *Köbler*). Taip pat žr. vėlesnę Teisingumo Teismo jurisprudenciją, susijusią su nacionalinio teismo padarytu Sąjungos teisės pažeidimu, be kita ko, 2006 m. birželio 13 d. Sprendimą *Traghetti del Mediterraneo* (C-173/03, EU:C:2006:391; toliau – Sprendimas *Traghetti del Mediterraneo*), 2016 m. liepos 28 d. Sprendimą *Tomášová* (C-168/15, EU:C:2016:602; toliau – Sprendimas *Tomášová*) ir 2019 m. liepos 29 d. Sprendimą *Hochtief Solutions Magyarországi Fióktelepe* (C-620/17, EU:C:2019:630; toliau – Sprendimas *Hochtief*), taip pat 2019 m. spalio 15 d. Nutartį *Hochtief Solutions Magyarországi Fióktelepe* (C-620/17, EU:C:2019:884) ir 2019 m. gruodžio 18 d. Nutartį *Hochtief* (C-362/18, EU:C:2019:1100).

(11) Siekiant pagerinti administravimo ir kontrolės mechanizmų veiksmingumą ir naudingumą, būtina patvirtinti sistemą, nustatytą [Reglamente (EEB) Nr. 3508/92[6]], siekiant įtraukti bendrosios išmokos schemą <...>. Reikėtų numatyti galimybę vėlesniu etapu įtraukti kitas pagalbos schemas.

(12) Siekdama vykdyti veiksmingą kontrolę ir užkirsti kelią kelių pagalbos paraiškų padavimui skirtingoms mokėjimo agentūroms vienoje valstybėje narėje, kiekviena valstybė narė turėtų sukurti vieną pagal integruotą sistemą pagalbos paraiškas paduodančių ūkininkų identiškumo registravimo sistemą.

(13) Įvairūs integruotos sistemos komponentai yra skirti veiksmingesniam administravimui ir kontrolei. <...>

(14) Dėl šios sistemos sudėtingumą ir apdorojimui skirtų pagalbos paraiškų gausumo būtina naudotis atitinkamais techniniais ištekliais ir administravimo bei kontrolės metodais. Todėl kiekvienos valstybės narės integruotą sistemą turėtų sudaryti kompiuterinė duomenų bazė, žemės ūkio paskirties sklypų identifikavimo sistema, ūkininkų paraiškos pagalbai gauti, suderinta kontrolės sistema, o bendrosios išmokos schemos atveju – teisių į išmokas identifikavimo ir registravimo sistema.

<...>

(16) Žemės ūkio paskirties sklypų identifikavimas yra pagrindinis teisingo schemų, susijusių su paviršiaus plotu, taikymo elementas. Patirtis parodė, kad dabartiniai metodai turi tam tikrų trūkumų. Todėl turėtų būti numatyta iš pradžių sukurti identifikavimo, prireikus atliekant nuotolinius stebėjimus, sistemą.

<...>

(21) [BŽŪP] paramos schemose numatytas tiesioginis pajamų rėmimas siekiant užtikrinti tinkamą žemės ūkio bendruomenės pragyvenimo lygį. Šis tikslas yra glaudžiai susijęs su kaimo vietovių išlaikymu. Siekiant išvengti neteisingo Bendrijos fondų paskirstymo, paramos išmokos neturėtų būti mokamos ūkininkams, dirbtinai sukūrusiems sąlygas, reikalingas tokioms išmokoms gauti.“

5. Reglamento Nr. 1782/2003 17 straipsnio „Taikymo sritis“ pirmoje pastraipoje nurodyta:

„Kiekviena valstybė narė sukuria integruotą administravimo ir kontrolės sistemą (toliau – integruota sistema).“

6. Šio reglamento 18 straipsnio „Integruotos sistemos elementai“ 1 dalyje numatyta:

„Integruotą sistemą sudaro šie elementai:

a) kompiuterinė duomenų bazė;

b) žemės ūkio paskirties sklypų identifikavimo sistema;

[6] 1992 m. lapkričio 27 d. Tarybos reglamentas, nustatantis tam tikrų Bendrijos pagalbos schemų integruotą administravimo ir kontrolės sistemą (OL L 355, 1992, p. 1; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 3 sk., 13 t., p. 223).

c) teisių į išmokas identifikavimo ir registravimo sistema, nurodyta 21 straipsnyje;

d) paraiškos pagalbai gauti;

e) integruota kontrolės sistema;

f) bendra kiekvieno paraišką pagalbai gauti pateikiančio ūkininko identiškumo registravimo sistema.“

7. To paties reglamento 19 straipsnio „Kompiuterinė duomenų bazė“ 1 dalyje buvo nurodyta:

„Kompiuterinėje duomenų bazėje registruojami duomenys apie kiekvieną žemės ūkio valdą, nurodyti paraiškose pagalbai gauti.

Ši duomenų bazė visų pirma sudaro sąlygas tiesiogiai ir greitai per valstybės narės kompetentingą instituciją gauti duomenis, susijusius su kalendoriniais ir (arba) prekybos metais nuo 2000 metų, ir apie paramą, suteiktą pagal IV antraštinės dalies 10b skyrių, nuo 1998 m. gegužės 1 d.“

8. To paties reglamento 20 straipsnio „Žemės ūkio paskirties sklypų tapatybės nustatymo sistema“ 1 dalyje nustatyta:

„Žemės ūkio paskirties sklypų tapatybės nustatymo sistema sukuriama remiantis žemėlapiais ar žemės registro dokumentais, ar kita kartografine medžiaga. Taikomi kompiuterizuotos geografinės informacinės sistemos metodai, pirmiausia įskaitant aerofotografijų ar erdvinių fotografijų ortovaizdavimą, laikantis vienodo standarto, garantuojančio tikslumą, kuris būtų bent jau lygiavertis 1:10 000 mastelio kartografijai.“

9. Reglamento Nr. 1782/2003 21 straipsnis „Teisių į išmokas identifikavimo ir registravimo sistema“ suformuluotas taip:

„1. Sukuriama teisių į išmokas identifikavimo ir registravimo sistema, kuri sudaro sąlygas atlikti teisių į išmokas patikrą ir vykdyti jų bei paraiškų pagalbai gauti ir žemės ūkio paskirties sklypų identifikavimo sistemos kryžminius patikrinimus.

2. Ši sistema sudaro sąlygas tiesiogiai ir greitai per valstybės narės kompetentingą instituciją gauti duomenis, susijusius bent jau su paskutiniais trejais iš eilės kalendoriniais metais ir (arba) prekybos metais.“

10. Minėto reglamento 22 straipsnyje „Paraiškos pagalbai gauti“ nurodyta:

„1. Ūkininkas kasmet pateikia paraišką dėl tiesioginių išmokų, kurioms taikoma integruota sistema, atitinkamais atvejais nurodydamas:

– visus valdos žemės ūkio paskirties sklypus,

<...>

2. Valstybė narė gali nuspręsti, kad pagalbos paraiškoje turi būti nurodyti tik tie duomenys, kurie skiriasi nuo ankstesnių metų pagalbos paraiškoje pateiktų duomenų. Valstybė narė išplatina iš anksto atspausdintas formas, parengtas atsižvelgiant į ankstesniais metais nustatytus plotus, ir

pateikia kartografinę medžiagą, kurioje nurodoma tokių plotų vieta, o tam tikrais atvejais – alyvmedžių išsidėstymas.

<...>“

2. Reglamentas Nr. 796/2004

11. Reglamento Nr. 796/2004 11, 13, 17, 36, 55–58 ir 67 konstatuojamosiose dalyse nurodyta:

„(11) Siekiant saugoti finansinius Bendrijos interesus, turėtų būti numatyta, kad išmokos pagal Reglamento (EB) Nr. 1782/2003 gali būti išmokamos tiktai tuomet, kai galutinai užbaigtas atitikties pagalbos skyrimo reikalavimams patikrinimas.

<...>

(13) Tam, kad kontrolė būtų tinkamai vykdoma, bet kurios rūšies ploto naudojimas ir su tuo susijusios pagalbos schemos turėtų būti deklaruojamos tuo pačiu metu. Reikėtų numatyti nuostatą, pagal kurią galima pateikti vieną bendrąją pagalbos paraišką, kurioje kreipiamasi dėl pagalbos skyrimo pagal kelias kokiu nors būdu susijusias su plotu pagalbos skyrimo schemas.

<...>

(17) Siekiant supaprastinti paraiškos pateikimo procedūras ir vadovaujantis Reglamento (EB) Nr. 1782/2003 22 straipsnio 2 dalimi, reikėtų numatyti nuostatą, kuria vadovaudamosi valstybės narės teiktų ūkininkams kiek įmanoma daugiau iš anksto atspausdintos informacijos.

<...>

(36) Plotų patikrinimai vietoje paprastai susideda iš dviejų dalių; pirmoji dalis susijusi su deklaruotų žemės ūkio paskirties sklypų patikrinimu ir matavimu remiantis grafine medžiaga, aerofoto vaizdu ir pan. Antrąją dalį sudaro fizinis sklypų tikrinimas, siekiant patikrinti faktinį deklaruotų žemės ūkio paskirties sklypų dydį ir, atsižvelgiant į tai, kokioje pagalbos skyrimo schemoje dalyvauja plotas, tikrinami deklaruoti auginami pasėliai bei jų kokybė. Jei būtina turėtų būti atliekami matavimai. Fizinis lauko tikrinimas gali būti atliekamas mėginio pagrindu.

<...>

(55) Siekiant veiksmingai saugoti finansinius Bendrijos interesus, turi būti priimtos adekvačios kovos su neatitikimais ir sukčiavimu priemonės. Atskiros nuostatos turi būti numatytos tiems atvejams, kai nustatomi reikalavimų skirtingoms pagalbos schemoms neatitikimai.

(56) Reglamente (EB) Nr. 1782/2003 kompleksinio paramos susiejimo įpareigojimų atžvilgiu numatyta išmokų sumažinimo ir jų neskyrimo sistema, deja, siekiama kito tikslo, o konkrečiai, šia sistema siekiama skatinti ūkininkus laikytis įvairiose kompleksinės paramos susiejimo srityse jau galiojančių teisės aktų.

(57) Išmokų sumažinimai ir neskyrimai turėtų būti nustatomi atsižvelgiant į proporcingumo principą, o reikalavimų atitikimo kriterijų atveju, turi būti atsižvelgiama į konkrečias problemas, susijusias su *force majeure* atvejais, taip pat ypatingas aplinkybes ir gamtines sąlygas. Kompleksinio paramos susiejimo įpareigojimų laikymosi atžvilgiu išmokos gali būti mažinamos ir neskiriamos tiktai tuomet, jei ūkininko veiksmai buvo aplaidūs arba tyčiniai. Išmokos mažinamos ar visai neskiriamos turėtų būti laipsniškai, t. y. atsižvelgiant į neatitikimo sunkumo laipsnį ir tokia laipsniško mažinimo sistema taikoma tol, kol palaipsniui prieinama iki visiško pagalbos neskyrimo tam tikram laikotarpiui pagal vieną ar kelias pagalbos schemas. Taikant šią išmokų mažinimo ir jų neskyrimo sistemą, reikalavimų atitikimo kriterijų požiūriu būtina atsižvelgti į skirtingų pagalbos schemų ypatumus.

(58) Kalbant apie pagalbos už plotą atvejus, neatitikimai paprastai būna susiję su plotų dalimis. Jei vieno sklypo deklaracijoje nurodoma daugiau hektarų, kitų tos pačios pasėlių grupės sklypų deklaracijose nurodant mažiau hektarų, bendras deklaruojamas skaičius išsilygina. Leistino nukrypimų dydžio ribose reikėtų numatyti, kad pagalbos paraiškos yra tikslinamos tiktai faktiškai nustatytiems plotams, o sumažinimai pradedami taikyti tiktai po to, kai peržengiamos šios leistinų nukrypimų ribos.

<...>

(67) Išmokų sumažinimai ir jų neskyrimas dėl reikalavimų atitikimo kriterijų neatitikimo paprastai netaikomi tuomet, kai ūkininkas pateikė faktiškai teisingą informaciją ar kai jis gali kaip nors kitaip parodyti, kad dėl to nėra kaltas.“

12. Reglamento Nr. 796/2004 2 straipsnis „Sąvokų apibrėžimai“ nurodyta:

„Šiame reglamente vartojami šie sąvokų apibrėžimai:

<...>

(22) „nustatytas plotas“ – tai plotas, atitinkantis visas pagalbos skyrimo taisyklėse išdėstytus reikalavimus; bendrosios išmokos schemos atveju deklaruotas plotas gali būti laikomas nustatytu plotu tiktai tuomet, jei tas plotas faktiškai siejamas su atitinkamu teisių į išmokas skaičiumi;

<...>

(25) „geografinė informacinė sistema“ – (toliau – GIS) tai Reglamento (EB) Nr. 1782/2003 20 straipsnyje nurodyti kompiuterizuotos geografinės informacinės sistemos metodai;

<...>

(27) „grafinė medžiaga“ – tai žemėlapiai ir kiti dokumentai, kuriais naudodamiesi pagalbos prašytojai ir valstybės narės keičiasi GIS informacija;

<...>“

13. Reglamento Nr. 796/2004 6 straipsnio „Žemės ūkio paskirties sklypų identifikavimas“ 1 dalis buvo suformuluota taip:

„Reglamento [1782/2003] 20 straipsnyje nurodyta žemės ūkio paskirties sklypų identifikavimo sistema veikia referencinio sklypo, kaip, pvz., kadastrinio sklypo arba gamybos vieneto lygiu, kas užtikrina unikalų kiekvieno referencinio sklypo identifikavimą.

Be to, valstybės narės užtikrina patikimą žemės ūkio paskirties sklypų identifikavimą ir ypač reikalauja bendroje paraiškoje nurodyti išsamius duomenis ar kartu su ja pateikti kompetentingos institucijos nurodytus dokumentus, kuriais remiantis galima nustatyti žemės ūkio paskirties sklypų vietovę ir juos išmatuoti. GIS veikia nacionalinių geodezinių sistemų pagrindu.“

14. Reglamento Nr. 796/2004 12 straipsnyje „Bendrosios paraiškos turinys“ nustatyta:

„1. Bendrojoje paraiškoje nurodoma visa pagalbos skyrimo reikalavimų atitikimui nustatyti reikalinga informacija, visų pirma:

<...>

d) detalės, leidžiančios nustatyti visų ūkyje turimų žemės ūkio paskirties sklypų identifikavimą, jų plotą nurodant hektarais dviejų ženklų po kablelio tikslumu, jų vietą ir, kai taikoma, jų panaudojimą, taip pat nurodoma, ar žemės ūkio paskirties sklypas yra drėkinamas;

<...>

3. Siekiant identifikuoti šio straipsnio 1 dalies d punkte nurodytus visus vieno ūkio žemės ūkio paskirties sklypus, pagal Reglamento [Nr. 1782/2003] 22 straipsnio 2 dalį ūkininkams pateiktose iš anksto nustatytose formose nurodomas didžiausias kiekvieno referencinio sklypo pagalbos skyrimo reikalavimus atitinkantis žemės plotas pagal bendrosios išmokos schemą arba pagal vienkartinės išmokos už plotus schemą. Be to, vadovaujantis tomis pačiomis nuostatomis, ūkininkui pateiktoje grafinėje medžiagoje nurodomos referencinių sklypų ribos bei unikali jų identifikacija, o ūkininkas nurodo kiekvieno žemės ūkio paskirties sklypo vietą.

<...>

4. Pateikdamas paraišką, ūkininkas pakoreguoja 2 ir 3 dalyse nurodytą iš anksto atspausdintą formą, jeigu atsirado pakeitimų, visų pirma susijusių su teisių į išmokas perdavimu remiantis Reglamento [Nr. 1782/2003] 46 straipsniu, arba jeigu iš anksto atspausdintoje formoje yra neteisingos informacijos.

Jeigu koreguojamas ploto dydis, ūkininkas nurodo faktinį atitinkamo ploto dydį. <...>“

15. Reglamento Nr. 796/2004 15 straipsnio „Bendrosios paraiškos pakeitimai“ 3 dalyje nurodyta:

„Jei kompetentinga institucija jau yra informavusi ūkininką apie bendrojoje paraiškoje nustatytus neatitikimus arba pranešusi apie ketinimą atlikti patikrinimą vietoje ir, jei patikrinimo vietoje metu buvo nustatyti neatitikimai, daryti žemės ūkio paskirties sklypų, kuriuose buvo nustatyti neatitikimai, pakeitimus pagal straipsnio 1 dalį neleidžiama.“

16. Šio reglamento 18 straipsnio „Procedūrų supaprastinimas“ 1 dalies c punktas buvo suformuluotas taip:

„Nepažeidžiant konkrečių šio reglamento ir Reglamento [Nr. 1782/2003] nuostatų, valstybės narės gali leisti arba reikalauti, kad bendravimas tarp ūkininko ir institucijų bei atvirkščiai, susijęs su šiuo reglamentu, būtų vykdomas elektroniniu būdu. Tokiu atveju imamasi atitinkamų priemonių užtikrinti, kad visų pirma:

<...>

c) konkrečios pagalbos schemos vadybos atžvilgiu perduodami duomenys yra patikimi; jei naudojamasi kompiuterinėje galvijų duomenų bazėje turimais duomenimis, duomenų bazė turi užtikrinti tinkamai pagalbos schemų vadybai reikalingą patikimumo ir įgyvendinimo lygį“.

17. Reglamento Nr. 796/2004 19 straipsnyje „Akivaizdžių klaidų taisymas“ nustatyta:

„Nepažeidžiant 11–18 straipsnių nuostatų, pateikus pagalbos paraišką, ją galima bet kada pataisyti, jei kompetentinga institucija joje randa akivaizdžių klaidų.“

18. Šio reglamento 22 straipsnyje „Pagalbos paraiškų atsiėmimas“ numatyta:

„1. Visą ar dalį pagalbos paraiškos galima bet kuriuo metu rašytinai atsiimti.

<...>

2. Paraiškos atsiėmimo pagal straipsnio 1 dalį atveju, pareiškėjas atsiduria padėtyje, kurioje buvo iki pagalbos paraiškos ar tam tikros jos dalies padavimo momento.“

19. Minėto reglamento 24 straipsnio „Kryžminiai patikrinimai“ 1 dalies c punktas buvo suformuluotas taip:

„[Reglamento Nr. 1782/2003] 23 straipsnyje nurodytais administraciniais patikrinimais įmanoma nustatyti toliau išvardytus pažeidimus, visų pirma automatiškai aptikti pažeidimus, naudojantis kompiuterinėmis priemonėmis, įskaitant kryžminius patikrinimus:

<...>

c) neatitikimą tarp bendrojoje paraiškoje deklaruotų žemės ūkio paskirties sklypų ir referencinių sklypų, užfiksuotų žemės ūkio paskirties sklypų identifikacinėje sistemoje, patikrinant, ar tie plotai apskritai atitinka pagalbos skyrimo reikalavimų kriterijus.“

20. Reglamento Nr. 796/2004 30 straipsnyje „Plotų nustatymas“ nurodyta:

„1. Žemės ūkio paskirties plotai nustatomi visomis priimtinomis kompetentingos institucijos patvirtintomis priemonėmis, užtikrinančiomis tikslumą bent jau lygiavertį tam, kuris nustatytas oficialiems matavimams pagal nacionalines taisykles. <...>

<...>

4. Žemės ūkio paskirties sklypų atitikimas pagalbos skyrimo reikalavimams patvirtinamas bet kokiomis atitinkamomis priemonėmis. Dėl šios priežasties prireikus gali būti reikalaujama papildomų įrodymų.“

21. Šio reglamento 51 straipsnio „Išmokų sumažinimas ar jų neskyrimas, deklaravus per didelį plotą“ 1 dalyje numatyta:

„Kultūrų grupės atžvilgiu, jeigu deklaruotas plotas pagal bet kurią iš pagalbos už plotą schemą, išskyrus pagalbą už krakmolo gamybai skirtas bulves, sėklas ir tabaką, kaip numatyta Reglamento [Nr. 1782/2003] IV antraštinės dalies atitinkamai 6, 9 ir 10c straipsniuose, viršija pagal šio reglamento 50 straipsnio 3–5 dalis nustatytą plotą, pagalbos suma apskaičiuojama pagal nustatytą plotą, sumažinamą dvigubu nustatytu skirtumu, jeigu skirtumas sudaro daugiau kaip 3 % arba du hektarus, bet ne daugiau kaip 20 % nustatyto ploto.

Jeigu skirtumas didesnis negu 20 % nustatyto ploto, aptariamai kultūrų grupei pagalba, susijusi su už plotą skiriamomis išmokomis, neskiriama.“

22. Reglamento Nr. 796/2003 68 straipsnio „Pagalbos sumažinimo arba jos neskyrimo išimtys“ 1 dalyje ir 2 dalies antroje pastraipoje nurodyta:

„1. I skyriuje numatytas pagalbos sumažinimas arba jos neskyrimas netaikomi, jeigu ūkininkas pateikė iš esmės teisingą informaciją arba jeigu, jis gali įrodyti, kad yra nekaltas.

2. <...>

Gavus iš ūkininko informaciją, kaip nurodyta pirmojoje pastraipoje, pagalbos paraiška tikslinama atsižvelgiant į esamą padėtį.“

3. Reglamentas (EB) Nr. 1973/2004

23. Reglamente (EB) Nr. 1973/2004[7] buvo įtrauktas 138 straipsnis „Išmokų sumažinimas ir jų neskyrimas“, jo 1 dalis suformuluota taip:

„Išskyrus nenugalimų aplinkybių atvejus ir išskirtines aplinkybes, apibrėžtas Reglamento [Nr. 796/2004] 72 straipsnyje, jeigu atlikus administracinį patikrinimą arba patikrinimą vietoje nustatoma, kad skirtumas tarp deklaruojamo ir nustatyto ploto, kaip apibrėžta Reglamento [Nr. 796/2004] 2 straipsnio 22 punkte, yra didesnis nei 3 %, bet ne didesnis nei 30 % nustatyto ploto, tiems metams pagal bendrą išmokų už plotą schemą skiriama išmoka sumažinama dviguba nustatyto skirtumo suma.

Jeigu nustatytas skirtumas sudaro daugiau nei 30 % nustatyto ploto, tais metais neskiriama jokia pagalba.

<...>“

[7] 2004 m. spalio 29 d. Komisijos reglamentas, nustatantis išsamias [Reglamento Nr. 1782/2003] nuostatų dėl to reglamento IV ir IVa antraštinėse dalyse numatytų paramos schemų ir atidėtos žemės naudojimo žaliavoms auginti taikymo taisykles (OL L 345, 2004, p. 1).

B. Rumunijos teisė

24. Pagrindinėje byloje taikytinos redakcijos 2006 m. gruodžio 21 d. *Ordonanța de urgență a Guvernului Nr. 125/2006 pentru aprobarea schemelor de plăți directe și plăți naționale directe complementare, care se acordă în agricultură începând cu anul 2007, și pentru modificarea articolului 2 din Legea Nr. 36/1991 privind societățile agricole și alte forme de asociere în agricultură* (Nepaprastasis vyriausybės potvarkis Nr. 125/2006, kuriuo patvirtinama tiesioginių išmokų ir papildomų nacionalinių tiesioginių išmokų, teikiamų žemės ūkio srityje nuo 2007 m., mokėjimo tvarka ir iš dalies keičiamas Įstatymo Nr. 36/1991 dėl žemės ūkio bendrovių ir kitų asociacijos formų žemės ūkyje 2 straipsnis) (toliau – OUG Nr. 125/2006)[8] 3 straipsnio 1 dalies g punkte nurodyta:

„Šiame nepaprastajame potvarkyje toliau nurodytos sąvokos apibrėžiamos taip:

<...>

g) Žemės sklypų identifikavimo sistema – integruotos administravimo ir kontrolės sistemos sudedamoji dalis, kurią sudaro kompiuterinės programos, pagrįstos aerofotografinėmis nuotraukomis, žemėlapiais, žemės registro dokumentais ar kita kartografine medžiaga. Naudojami metodai turi būti pagrįsti kompiuterizuota geografinės informacijos sistema, užtikrinančia unikalų kiekvienos fizinės dalies identifikavimą, pirmiausia įskaitant aerofotografijų ar erdvinių fotografijų ortovaizdavimą, laikantis vienodo standarto, garantuojančio tikslumą, kuris būtų bent jau lygus 1:10 000 mastelio kartografijai, ir leidžiančia paramos paraiškose identifikuoti žemės ūkio paskirties sklypus fizinėse dalyse. Sklypų identifikavimo sistemoje užfiksuoti plotai yra kontrolės proceso ir išmokų mokėjimo atskaitos taškas.“

25. OUG Nr. 125/2006 7 straipsnio 1 dalies b ir c punktuose buvo numatyta:

„Kad pareiškėjai galėtų gauti išmokas pagal vienkartinės išmokos už plotus schemą, jie turi būti įtraukti į *Agenția de Plăți și Intervenție pentru Agricultură* (Išmokų ir intervencijų žemės ūkio srityje agentūra, Rumunija) [toliau – APIA] administruojamą ūkininkų registrą, laiku pateikti paraišką išmokai gauti ir atitikti šias bendrąsias sąlygas:

<...>

b) deklaruoti visus žemės ūkio paskirties sklypus;

c) gresiant baudžiamosioms sankcijoms, pateikti teisingus, išsamius ir visiškai galiojančius duomenis vienkartinės išmokos už plotą paraiškos formoje ir prie jos pridėtuose dokumentuose, įskaitant plotų sąrašą.“

III. Pagrindinė byla, prejudiciniai klausimai ir procesas Teisingumo Teisme

26. 2007 m. gegužės 14 d. Rumunijos pilietybę turintis ūkininkas BX pateikė *APIA – Centrul Județean Argeș* (APIA – Ardžešo apskrities centras, Rumunija; toliau – Ardžešo APIA) paraišką už 2007 m. pagal vienkartinės išmokos už plotus ir nepalankių gamtinių sąlygų regionų schemas. Šioje paraiškoje buvo nurodytas bendras 264,71 hektarų (ha) žemės ūkio paskirties plotas,

[8] *Monitorul Oficial al României*, I dalis, Nr. 1043, 2006 m. gruodžio 29 d.

sudarytas iš kelių sklypų, kurių atitinkamus plotus BX nustatė ir identifikavo naudodamasis Ardžešo APIA pateiktais topografiniais žemėlapiais. Šie sklypai apėmė 129,09 ha plotą Rukero vietovėje (Rumunija).

27. Atlikęs administracinį patikrinimą ir nustatęs, kad dėl kai kurių BX deklaruotų plotų paraiškas pateikė ir kiti asmenys, 2007 m. spalio 20 d. Ardžešo APIA paprašė pateikti paaiškinimų šiuo klausimu.

28. 2007 m. lapkričio 28 d. BX ir kitų suinteresuotųjų asmenų atstovai nustatė kiekvieno iš ūkininkų naudojamus plotus ir, be kita ko, paaiškino, kad Rukero vietovėje BX naudoja tik 45 ha iš 129,09 ha, jo deklaruotų pirminėje paraiškoje.

29. Tą pačią dieną BX pateikė Ardžešo APIA M.1.1 formos dokumentą „Ploto deklaracijos pakeitimas“ (toliau – M.1.1 forma), juo buvo ištaisytas pirminėje paraiškoje deklaruotas plotas, Rukero vietovėje deklaruojant 45 ha vietoje 129,09 ha. Jis taip pat pateikė ranka rašytą deklaraciją ir paaiškino, kad pirminės ir patikslintos deklaracijos neatitiktis atsirado, viena vertus, dėl neteisingai nustatytų *Găinațu Mic* kalno, esančio Iezer-Păpușa masyve (Rumunija), ribų, taip pat dėl to, kad topografiniuose žemėlapiuose, kuriuos jam pateikė Ardžešo APIA, nėra atskaitos taškų, ir, antra, skyrėsi nuomos sutartyje nurodytas plotas (t. y. 210 ha), kuris buvo mažesnis už faktiškai eksploatuojamą kalno ganyklų plotą, ir dviejų fizinių dalių, sudarančių šį kalną, plotų suma [9].

30. Pranešime, pateiktame Ardžešo APIA ir užregistruotame 2008 m. gegužės 15 d., BX nurodė, kad šis turėjo atšaukti M.1.1 formą, nes 84,09 ha ploto atidėjimas pagal šią formą būtų atliktas klaidingai, kadangi ją pateikdamas BX nežinojo, kad Rukero vietovės riba Ardžešo APIA topografiniuose žemėlapiuose buvo įtraukta neteisingai, o tai jis sužinojo tik vėliau, t. y. 2008 m. gegužės pradžioje.

31. 2008 m. gegužės 28 d. sprendimu Ardžešo APIA konstatavo, kad BX pirminėje deklaracijoje deklaravo 46,56 % didesnį plotą, nei buvo iš tikrųjų, todėl atmetė jo mokėjimo prašymą pagal Reglamento Nr. 1973/2004 138 straipsnio 1 dalį.

32. BX pareiškė ieškinį *Tribunalul București* (Bukarešto apygardos teismas, Rumunija), prašydamas, be kita ko, panaikinti šį sprendimą ir priteisti iš Ardžešo APIA 697 391 EUR žalos atlyginimą, kurią, kaip jis mano, patyrė neteisėtai atmetus jo paramos paraišką už 2007 m. Jo teigimu, dėl per didelio ploto deklaravimo, už kurį jam primetama atsakomybė, iš tiesų kaltas Ardžešo APIA, kuris pateikė nepakankamai tikslius topografinius žemėlapius, neatitinkančius Reglamento Nr. 1782/2003 20 straipsnyje nustatytų reikalavimų, ir tai jis galėjo įrodyti dokumentais, liudytojų parodymais ir pateikdamas topografinę ekspertizę. Taigi, atsižvelgiant į tai, kad jis nebuvo „kaltas“, pagal Reglamento Nr. 796/2004 68 straipsnio 1 dalį išmokos jam neturėjo būti sumažintos arba neskirtos. 2011 m. sausio 20 d. sprendimu Bukarešto apygardos teismas atmetė šį ieškinį [10].

33. BX pateikė apeliacinį skundą dėl šio sprendimo paskutinės instancijos teismui *Curtea de Apel București* (Bukarešto apeliacinis teismas). Nagrinėjant šį apeliacinį skundą, kaip matyti iš nutarties dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą, BX paprašė pateikti Teisingumo Teismui prašymą priimti prejudicinį sprendimą pagal SESV 267 straipsnį dėl Reglamento

[9] Dėl šių dviejų priežasčių su Rukero vietovėje iš pradžių deklaruotas per didelis plotas – atitinkamai 52 ha ir 33 ha per daug.

[10] Iš esmės šis teismas nustatė, kad buvo deklaruotas per didelis plotas, nes iš nuomos dokumento ir pardavimo sutarties teksto jam buvo žinoma, kad šiuose dokumentuose nurodytas žemės plotas sudaro 211,06 ha, o ne 264,71 ha, kaip BX buvo nurodęs iš pradžių.

Nr. 796/2004 68 straipsnio 1 ir 2 dalių išaiškinimo. Teismo posėdyje BX nurodė, kad minėtame apeliaciniame skunde taip pat pateiktas prašymas pateikti Teisingumo Teismui prašymą priimti prejudicinį sprendimą dėl Reglamento Nr. 1782/2003 20 straipsnio 1 dalies išaiškinimo.

34. 2012 m. balandžio 2 d. nutartimi Bukarešto apeliacinis teismas iš pradžių atmetė šį prašymą, motyvuodamas tuo, kad dėl jame pateiktų klausimų „nebūtina“ teikti prašymo priimti prejudicinį sprendimą pagal SESV 267 straipsnio trečią pastraipą.

35. 2012 m. balandžio 9 d. sprendimu šis teismas atmetė BX apeliacinį skundą kaip nepagrįstą. Iš tikrųjų jis nusprendė, kad Ardžešo APIA 2008 m. gegužės 28 d. sprendimas buvo pagrįstas atsižvelgiant į Reglamento Nr. 1973/2004 138 straipsnio 1 dalį, nes BX deklaravo 30 % didesnį plotą, nei naudojo. M.1.1 formoje siekdamas ištaisyti savo pirminę deklaraciją BX pripažino, kad klaida buvo padaryta jo pirminėje deklaracijoje, o ne atstovo, iš kurio nuomojosi žemę, deklaracijoje. Be to, tiek pirminė deklaracija, tiek deklaracija su pakeistu plotu buvo parengtos remiantis tais pačiais Ardžešo APIA žemėlapiais, todėl per didelio ploto deklaravimo pateisinimas klaidomis šiuose žemėlapiuose yra nepagrįstas.

36. Minėtas teismas taip pat nusprendė, kad sklypo naudotojas tiesioginės išmokos už plotą paraiškoje privalėjo nurodyti tikrąjį jo plotą, nesiremdamas nurodytuoju to sklypo nuosavybės dokumentuose. Taigi Ardžešo APIA topografinių žemėlapių netikslumas negali pateisinti BX pateiktos deklaracijos dėl jo naudojamų plotų, visų pirma atsižvelgiant į OUG Nr. 125/2006 7 straipsnio 1 dalies c punkte nustatytą pareigą minėtoje paraiškos formoje pateikti teisingus, išsamius ir visiškai galiojančius duomenis, priešingu atveju grėstų baudžiamosios sankcijos.

37. Be to, atsižvelgiant į tai, kad tiek pirminė deklaracija, tiek M.1.1. forma buvo pateiktos remiantis tais pačiais Ardžešo APIA žemėlapiais, per didelio ploto deklaravimas negali būti pateisinamas galimomis klaidomis šiuose žemėlapiuose. Atsižvelgiant į tai, kad šiuose žemėlapiuose nebuvo pakankamai informacijos, kad būtų galima teisingai nustatyti plotus, BX turėjo imtis papildomų veiksmų, kad nustatytų tikslų savo naudojamą plotą, siekdamas išvengti per didelio ploto deklaravimo. Dėl netikslumų Ardžešo APIA žemėlapiuose galėjo būti neteisingai nustatyta plotų vieta žemėlapyje, tačiau jokiu būdu ne deklaruotas 46,56 % didesnis plotas.

38. Be to, *Curtea de Apel București* (Bukarešto apeliacinis teismas) M.1.1 formą vertino kaip dalinį ploto, kuriam taikomas Reglamento Nr. 796/2004 22 straipsnis, atidėjimą. Vis dėlto atsižvelgiant į tai, kad BX pateikė prašymą dėl atidėjimo po to, kai gavo Ardžešo APIA prašymą pateikti paaiškinimų, pagal šio reglamento 15 straipsnio 3 dalį jam nebuvo galima netaikyti minėto reglamento 51 straipsnyje numatytų sankcijų. Be to, negalima sutikti su BX aiškinimu, kad 2008 m. gegužės 15 d. pareiškimu buvo atšaukta jo 2007 m. lapkričio 28 d. atidėjimo deklaracija. Iš tiesų tas pats reglamentas leidžia atšaukti ne prašymą dėl sklypo atidėjimo, o tik plotų atidėjimą.

39. Be to, šis teismas nustatė, kad BX situacija taip pat nepatenka į Reglamento Nr. 796/2004 68 straipsnio 1 dalyje nurodytus atvejus. Iš tikrųjų iš pradžių BX deklaravo 264,71 ha bendrą plotą, paskui atėmė 84,09 ha plotą, nors situacija dėl žemės nepasikeitė. Taigi jis nepateikė iš esmės teisingos informacijos.

40. Atsižvelgdamas į tai, kad ieškinys dėl žalos atlyginimo buvo atmestas ne dėl negalėjimo įrodyti patirtos turtinės žalos, o dėl to, kad buvo atmestas pagrindinis ieškinys, minėtas teismas konstatavo, kad būtina rinkti liudytojų parodymus. Panašiai, kadangi Bukarešto apygardos teismas nustatė, kad deklaruota per daug ploto, remiantis tuo, kad BX atidėjo tam tikrus plotus, topografinės ekspertizės dokumentas taip pat neatrodė naudingas.

41. 2013 m. balandžio 8 d. BX pareiškė ieškinį Bukarešto apygardos teisme, siekdamas, kad Rumunijos valstybė prisiimtų atsakomybę už turtinę ir neturtinę žalą, padarytą dėl Sąjungos teisės pažeidimo, kurį padarė Bukarešto apeliacinis teismas savo 2012 m. balandžio 9 d. sprendimu. Iš tiesų teismas kritikuotas dėl to, kad, pirma, netaikė, be kita ko, Reglamento Nr. 1782/2003 20 straipsnio ir Reglamento Nr. 796/2004 68 straipsnio ir, antra, nesilaikė SESV 267 straipsnio trečios pastraipos, nes nevykdė pareigos pateikti Teisingumo Teismui prašymą priimti prejudicinį sprendimą ir nemotyvavo savo sprendimo atsisakyti teikti tokį prašymą.

42. 2016 m. liepos 1 d. sprendimu Bukarešto apygardos teismas atmetė BX ieškinį kaip nepagrįstą.

43. Šis teismas nusprendė, kad Reglamento Nr. 1782/2003 20 straipsnio 1 dalis nesuteikia asmenims teisių, dėl kurių pažeidimo galėtų kilti valstybės atsakomybė, nes joje reglamentuojamas žemės ūkio paskirties sklypų identifikavimo būdas, taip pat savybės, kuriomis turi pasižymėti šiuo tikslu naudojami žemėlapiai ir žemės registro dokumentai, siekiant užtikrinti bendras tiesioginių išmokų pagal įvairias BŽŪP pagalbos schemas sąlygas. Šiuo klausimu BX minima teisė į informaciją, suprantama kaip teisė gauti naudingą informaciją, kurios gali reikėti per prašomos paramos gavimo ir teisingo konkretaus sklypo identifikavimo procesą, yra bendro pobūdžio teisė, galinti būti pripažinta remiantis dauguma nuostatų, kuriomis nustatomos tam tikro mechanizmo veikimo sąlygos.

44. Kita vertus, anot minėto teismo, Reglamento Nr. 796/2004 68 straipsnyje aiškiai nustatomos asmenų teisės. Jis padarė išvadą, kad Bukarešto apeliacinis teismas pažeidė šią nuostatą, nes, pirma, nenustatė žodžių „iš esmės teisinga informacija“ reikšmės, nors jie nebuvo apibrėžti teisės akte, ir, antra, nusprendė, kad ši nuostata netaikytina BX, remdamasis vien dokumentais, kurių pagrindu Ardžešo APIA priėmė sprendimą, ir taip neatsižvelgdamas į kitus BX pateiktus dokumentus, ir, trečia, nesuteikdamas jam galimybės jokiomis įrodinėjimo priemonėmis įrodyti, kad jis nėra kaltas dėl per didelio ploto deklaravimo.

45. Vis dėlto remdamasis Sprendimo *Köbler* 55 ir 56 punktuose nurodyta informacija Bukarešto apygardos teismas nusprendė, kad Bukarešto apeliacinio teismo padarytas Sąjungos teisės pažeidimas nebuvo akivaizdus, dėl ko galėtų kilti valstybės atsakomybė.

46. Pirma, dėl „aiškumo ir tikslumo“ Bukarešto apygardos teismas pažymėjo, kad Reglamento Nr. 796/2004 68 straipsnis buvo aiškus todėl, kad reglamentuoja ūkininko teisę būti atleistam nuo sankcijos – pagalbos sumažinimo arba jos neskyrimo – abiem jame nurodytais atvejais, ir kad juo teismas, kuriame prašoma taikyti vieną iš šių atvejų, netiesiogiai įpareigojamas išnagrinėti, ar ši gynybos priemonė yra pagrįsta.

47. Antra, kalbant apie teisės klaidos „pateisinamą ar nepateisinamą pobūdį“, pažymėtina, kad pagal Rumunijos teisę negalima remtis teisės klaida, jei teisės nuostatos yra prieinamos ir numatomos, o tai apima *Europos Sąjungos oficialiajame leidinyje* paskelbtas nuostatas ir Teisingumo Teismo priimtus sprendimus. Vis dėlto nagrinėjamu atveju atsižvelgiant į faktą, kad

šio reglamento 68 straipsnio Teisingumo Teismas dar nėra išaiškinęs, tai, kad Bukarešto apeliacinis teismas negebėjo teisingai aiškinti šios nuostatos, negalėjo būti laikoma nepateisinama klaida.

48. Trečia, dėl „Sąjungos institucijos veiksmų“ Bukarešto apygardos teismas pažymėjo, kad tiesa, jog Komisija ne kartą nurodė, kad Rumunijos teisės aktais neužtikrinamas administracinių kryžminių patikrinimų veiksmingumas. Visų pirma atlikdama tyrimą Nr. AA/2008/24[11] ji nurodė, kad netinkama kartografinė sistema lemia tai, kad ūkininkai neteisingai nustato žemės ūkio paskirties sklypų vietą, dėl to jie yra baudžiami arba negauna paramos. Vis dėlto tokių veiksmų nepakanka, kad būtų galima manyti, jog Sąjungos institucija konstatavo, kad Sąjungos teisės pažeidimas yra akivaizdus. Iš tikrųjų tam, kad būtų galima konstatuoti tokį akivaizdų pobūdį, veiksmai turi būti susiję su pažeistos taisyklės taikymu. Vis dėlto nagrinėjamu atveju Komisijos veiksmai buvo susiję ne su minėto reglamento 68 straipsnio taikymu, o su tuo, kaip Ardžešo APIA taikė žemės ūkio paskirties sklypų vietos nustatymo sistemą.

49. Ketvirta, kiek tai susiję su „tyčiniu pažeidimo pobūdžiu“, pažymėtina, kad Bukarešto apeliacinis teismas Sąjungos teisės nepažeidė nei tyčia, nei akivaizdžiai. Nors Teisingumo Teismas dar neturėjo galimybės išaiškinti Reglamento Nr. 796/2004 68 straipsnio, šis apeliacinis teismas išdėstė motyvus, dėl kurių, pirma, laikėsi nuomonės, kad nereikia priimti BX prašomų papildomų įrodymų, ir, antra, kad 68 straipsnis neturėjo būti taikomas pagrindinėje byloje nagrinėjamam ginčui.

50. Galiausiai, penkta, Bukarešto apygardos teismas pažymėjo, kad SESV 267 straipsnio trečios pastraipos nesilaikymas pats savaime negali lemti valstybės atsakomybės, nes šia nuostata nėra suteikiamos teisės asmenims. Bet kuriuo atveju 2012 m. balandžio 2 d. nutartyje Bukarešto apeliacinis teismas apsiribojo tik tuo, kad atsisakymą kreiptis į Teisingumo Teismą dėl minėto 68 straipsnio išaiškinimo pagrindė konstatavimu, jog BX iškeltiems klausimams „nebūtinas“ Teisingumo Teismo išaiškinimas, tačiau išsamiau nenurodė priežasčių, dėl kurių padarė tokią išvadą. Bukarešto apygardos teismas vis dėlto laikėsi nuomonės, kad žodis „nebūtinas“ leidžia manyti, jog Bukarešto apeliacinis teismas nusprendė, kad 68 straipsnio nuostatų aiškinimas ir taikymas buvo savaime suprantami, todėl Teisingumo Teismui nėra reikalo jų analizuoti.

51. Nors toks pagrindimas neatitiko reikalavimų, kuriuos Teisingumo Teismas nustatė Sprendime *Cilfit*[12], Bukarešto apygardos teismas, palyginęs pagrindinės bylos ir bylos, kurioje buvo priimtas Sprendimas *Köbler*, aplinkybes, nusprendė, kad šis nepakankamas motyvavimas negali būti laikomas akivaizdžiu Sąjungos teisės pažeidimu. Iš tiesų, jei pastarojoje byloje teismas, kurio sprendimų pagal nacionalinę teisę nebuvo galima skųsti, būtų atsiėmęs prašymą priimti prejudicinį sprendimą ir vėliau klaidingai išaiškinęs Teisingumo Teismo jurisprudenciją, šis būtų nusprendęs, kad Sąjungos teisės pažeidimas nebuvo nei akivaizdus, nei pakankamai didelis, kad kiltų atitinkamos valstybės narės atsakomybė. Taigi, atsižvelgiant į tai, kad šioje byloje nebuvo atitinkamo Teisingumo Teismo sprendimo, kuriame būtų išaiškintos nagrinėjamos Sąjungos teisės nuostatos, šių nuostatų pažeidimas *a fortiori* negalėjo būti laikomas akivaizdžiu.

52. BX pateikė apeliacinį skundą Bukarešto apeliaciniam teismui dėl 2016 m. liepos 1 d. Bukarešto apygardos teismo priimto sprendimo.

[11] Šiuo klausimu žr. byloje Nr. 44537/3/2008 nurodytą tyrimą.

[12] 1982 m. spalio 6 d. Sprendimas *Cilfit ir kt.* (283/81, EU:C:1982:335; toliau – Sprendimas *Cilfit*). Bukarešto apygardos teismo manymu, Bukarešto apeliacinis teismas bent jau išdėstydamas savo 2012 m. balandžio 9 d. motyvus turėjo remtis tokiomis aplinkybėmis: Sąjungos teisei būdinga terminija, Sąjungos teisės nuostatos kontekstu, Sąjungos teisės nuostatų visuma, atsižvelgiant į kurią ši nuostata buvo aiškinama, jos tikslą ir Sąjungos teisės raidos etapą tuo metu, kai ši nuostata turėjo būti taikoma, kad teismas, nagrinėjantis ieškinį dėl valstybės atsakomybės, galėtų įsitikinti, ar buvo laikomasi SESV 267 straipsnio nuostatų.

53. Apeliaciniame skunde BX teigė, pirma, kad, priešingai, nei nusprendė Bukarešto apygardos teismas, pagal Reglamento Nr. 1782/2003 20 straipsnio l dalį suteikiamos teisės asmenims, o tai matyti tiek iš Teisingumo Teismo jurisprudencijos[13], tiek iš šios išvados 48 punkte nurodyto Komisijos tyrimo Nr. AA/2008/24. Taigi dėl šios nuostatos pažeidimo kalta institucija gali būti patraukta atsakomybėn ir įpareigota atlyginti padarytą žalą pagal Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos (toliau – Chartija) 41 straipsnio 3 dalį, siejamą su 51 straipsnio 1 dalimi. BX taip pat teigia, kad Bukarešto apeliacinis teismas, neatsižvelgdamas į Reglamento Nr. 796/2004 68 straipsnio aiškią prasmę ir šioje nuostatoje nustatytus įpareigojimus, pažeidė jo teisę į teisingą bylos nagrinėjimą pagal Chartijos 47–52 straipsnius. Jo teisės į gynybą pažeidimas rodo tyčinį pažeidimo pobūdį. Atsisakymas Teisingumo Teismui pateikti prašymą priimti prejudicinį sprendimą, nors BX to prašė, patvirtintų šią išvadą, nes šio atsisakymo motyvai buvo sąmoningai dviprasmiški, kad teismas negalėtų patikrinti jų pagrįstumo ir teisėtumo. Galiausiai BX laikėsi nuomonės, kad akivaizdus SESV 267 straipsnio trečioje pastraipoje įtvirtintos pareigos pažeidimas negali būti konstatuotas tik tuo atveju, kai teismas, kurio sprendimai pagal nacionalinę teisę negali būti skundžiami, neatsižvelgia į Teisingumo Teismo prejudicinį sprendimą dėl išaiškinimo. Nesant tokio Teisingumo Teismo sprendimo, nereikėtų nagrinėti Sprendimo *Köbler* 55 punkte nurodytų kriterijų.

54. Siekdamas priimti sprendimą dėl BX pateikto apeliacinio skundo Bukarešto apeliacinis teismas konstatavo, kad būtina kreiptis į Teisingumo Teismą dėl to, ar, pirma, pagal Reglamento Nr. 1782/2003 20 straipsnio 1 dalį asmenims suteikiamos konkrečios teisės; antra, ar sąvoka „iš esmės teisinga informacija“, kaip tai suprantama pagal Reglamento Nr. 796/2004 68 straipsnio 1 dalį, apima tiek teisingą ūkininko plotų deklaravimą, tiek teisingą naudojamo sklypo identifikavimą; ir, trečia, ar, atsižvelgiant į ginčo pagrindinėje byloje aplinkybes, tai, kad jis nepateikė Teisingumo Teismui prašymo priimti prejudicinį sprendimą dėl 68 straipsnio išaiškinimo, yra akivaizdus Sąjungos teisės pažeidimas, dėl kurio kyla Rumunijos valstybės atsakomybė.

55. Šiomis aplinkybėmis Bukarešto apeliacinis teismas nutarė sustabdyti bylos nagrinėjimą ir pateikti Teisingumo Teismui tokius prejudicinius klausimus:

„1. Ar [Reglamento Nr. 1782/2003] 20 straipsnio 1 dalis yra Sąjungos teisės norma, kuria asmenims suteikiamos konkrečios teisės ir už kurios pažeidimą dėl nacionalinio paskutinės instancijos teismo sprendimo gali kilti valstybės atsakomybė?

2. Ar [Reglamento Nr. 796/2004] 68 straipsnio 1 dalyje vartojama sąvoka „iš esmės teisinga informacija“ turi būti aiškinama taip, kad ji apima tiek teisingą ūkininko plotų deklaravimą, tiek teisingą naudojamo žemės sklypo ir jo ribų nustatymą?

3. Ar tai, kad nacionalinis paskutinės instancijos teismas šios bylos aplinkybėmis nesikreipė į [Teisingumo Teismą] su prašymu priimti sprendimą dėl Reglamento Nr. 796/2004 68 straipsnio išaiškinimo, yra akivaizdus ir pakankamai sunkus teisės pažeidimas, kad valstybė būtų laikoma atsakinga už žalą, tariamai padarytą šio teismo sprendimu?“

56. Rašytines pastabas Teisingumo Teismui pateikė Rumunijos vyriausybė ir Europos Komisija. Per 2025 m. gegužės 20 d. vykusį posėdį tos pačios šalys ir BX taip pat pateikė žodines pastabas.

[13] Šiuo klausimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas remiasi 1976 m. birželio 2 d. Sprendimu *Kampffmeyer ir kt. / EEB* (56/74–60/74, EU:C:1976:78, 13 punktas), 2002 m. balandžio 10 d. Sprendimu *Lamberts / Ombudsmenas* (T-209/00, EU:T:2002:94, 87 punktas) ir 2011 m. lapkričio 23 d. Sprendimu *Sison / Taryba* (T-341/07, EU:T:2011:687, 47 punktas).

IV. Analizė

A. Pirminės pastabos

57. Pirmiausia reikia priminti, kad šioje byloje nagrinėjama situacija, kai ūkininkas BX, pateikęs paraišką paramai už plotą gauti, pervertino žemės ūkio paskirties plotą, už kurį prašė paramos, nors kompetentingos nacionalinės institucijos pateikti topografiniai žemėlapiai, pagal kuriuos jis nustatė atitinkamą žemės ūkio paskirties plotą, nebuvo pakankamai tikslūs, kad būtų galima nustatyti naudojamos žemės ribas. Tokiomis aplinkybėmis šis ūkininkas, deklaravęs per didelį plotą ir dėl to minėtos institucijos sprendimu negavęs paramos, teigė, kad tai buvo ne tyčinis „per didelio ploto deklaravimo“ atvejis, o neteisingas naudojamos žemės ribų nustatymas dėl netikslių žemėlapių, kurie neatitiko Reglamento Nr. 1782/2003 20 straipsnio 1 dalyje nustatytų reikalavimų, ir kad dėl to jo paramos paraiškoje buvo pateikta „iš esmės teisinga informacija“ arba bent jau jis nėra dėl to „kaltas“, o tai pagal Reglamento Nr. 796/2004 68 straipsnį reiškia, kad tai neturėtų būti laikoma paramos neskyrimo atveju.

58. Taigi pagrindinės bylos teisinė problema yra susijusi su žalos atlyginimu, BX tariamai patirtos dėl Bukarešto apeliacinio teismo sprendimo, kuriuo šis, priimdamas sprendimą paskutinėje instancijoje, pirma, atmetė BX pateiktą apeliacinį skundą dėl Bukarešto apygardos teismo sprendimo, kuriuo šis teismas nepripažino ieškovo teisės į paramą dėl to, kad jis deklaravo per didelį plotą, už kurį prašė paramos, ir, antra, atsisakė Teisingumo Teismui pateikti prašymą priimti prejudicinį sprendimą. Taigi, Bukarešto apeliaciniam teismui priėmus sprendimą, BX kreipėsi į Bukarešto apygardos teismą, prašydamas pripažinti, kad Rumunijos valstybė yra atsakinga dėl Sąjungos teisės, visų pirma Reglamento Nr. 1782/2003 20 straipsnio ir Reglamento Nr. 796/2004 68 straipsnio, pažeidimo, taip pat dėl to, kad paskutinės instancijos teismas nevykdė pareigos pateikti prašymą priimti prejudicinį sprendimą pagal SESV 267 straipsnio trečią pastraipą. Bukarešto apygardos teismui šį ieškinį pripažinus nepagrįstu, BX pateikė apeliacinį skundą Bukarešto apeliaciniam teismui.

59. Šiomis aplinkybėmis Bukarešto apeliacinis teismas, kuris turi nustatyti, ar jis, kaip paskutinės instancijos teismas, turėjo pateikti prašymą priimti prejudicinį sprendimą, sustabdė bylos nagrinėjimą ir pateikė Teisingumo Teismui tris prejudicinius klausimus.

B. Dėl pirmojo prejudicinio klausimo

60. Pirmuoju klausimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės siekia išsiaiškinti, ar Reglamento Nr. 1782/2003 20 straipsnio 1 dalis yra nuostata, kurios tikslas – suteikti asmenims teises, dėl kurių pažeidimo galėtų kilti atitinkamos valstybės narės atsakomybė.

61. Reikia priminti, kad Bukarešto apygardos teismas pagrindinėje byloje nustatė, kad Rumunijos valstybė negali būti laikoma atsakinga už šio reglamento 20 straipsnio 1 dalies pažeidimą, nes šia nuostata nesuteikiamos teisės asmenims[14]. BX ginčija šią išvadą, remdamasis 2010 m. ir 2011 m. Komisijos sprendimais[15]. Tiksliau tariant, minėta išvada prieštarauja Komisijos tyrimui Nr. AA/2008/24, kuriame nurodyta, kad netinkama žemėlapių sistema ne tik neužtikrina administracinių kryžminių patikrinimų veiksmingumo (bendrasis interesas), bet ir lemia tai, kad

[14] Žr. šios išvados 43 punktą.

[15] Tai sprendimai, kuriais pripažinta Rumunijos atsakomybė dėl kelių trūkumų, susijusių su SIPA-SIG sistema, administraciniais patikrinimais ir sankcijų už netikslios informacijos pateikimą ūkininkams taikymu, taip pat dėl neveiksmingų patikrinimų vietoje, susijusių su parama už plotą.

ūkininkai dažnai neteisingai nustato žemės ūkio paskirties sklypų vietą žemės ūkio paskirties sklypų identifikavimo sistemoje, todėl galiausiai yra baudžiami arba negauna paramos ar išlaidų kompensacijų, „o tai taip pat kelia pavojų kiekvieno ūkininko individualiems interesams“. Taigi, tokiomis aplinkybėmis minėto reglamento 20 straipsnis įgytų institucinę reikšmę, t. y. juo būtų užtikrinamas administravimo ir kontrolės procedūrų veiksmingumas įgyvendinant BŽŪP. Vis dėlto tai savaime nepaneigtų galimybės, kad ta pačia nuostata suteikiamos teisės asmenims, visų pirma teisė būti informuotiems naudojant tikslius topografinius žemėlapius, nes, nesilaikant šios sąlygos, susijusios su žemėlapių tikslumu, ūkininkas gali negauti naudingos informacijos per paramos gavimo procesą, o tai gali turėti tiesioginę įtaką galimybei gauti finansinę paramą.

62. Šiuo klausimu visų pirma reikia priminti, kad dėl valstybės narės atsakomybės už jai priskiriamais Sąjungos teisės pažeidimais privatiems asmenims padarytą žalą atsiradimo sąlygų Teisingumo Teismas ne kartą yra nusprendęs, kad nukentėję privatūs asmenys turi teisę į šios žalos atlyginimą, jeigu įvykdytos trys sąlygos: pirma, pažeista Sąjungos teisės norma siekiama suteikti privatiems asmenims teisių, antra, šios normos pažeidimas yra pakankamai akivaizdžiai išreikštas ir, trečia, yra tiesioginis priežastinis ryšys tarp tos valstybei tenkančios pareigos nevykdymo ir šių asmenų patirtos žalos [16].

63. Konkrečiai tariant, kiek tai susiję su šią pirmąja sąlyga, kuri nurodyta pirmajame prejudiciniame klausime, Teisingumo Teismas jau yra nusprendęs, kad asmenims suteiktos teisės atsiranda ne tik tada, kai *jos aiškiai priskirtos* Sąjungos teisės nuostatomis, bet ir dėl *pozityvių ar negatyvių* pareigų, kurias šios nuostatos aiškiai nustato tiek asmenims, tiek valstybėms narėms ar Sąjungos institucijoms [17]. Valstybės narės padarytas tokių teigiamų ar neigiamų pareigų pažeidimas gali trukdyti atitinkamiems privatiems asmenims naudotis teisėmis, jiems netiesiogiai suteiktomis pagal atitinkamas Sąjungos teisės nuostatas, kuriomis jie turėtų remtis nacionaliniu lygmeniu, ir taip pakeisti teisinę padėtį, kurią tomis nuostatomis siekiama sukurti šiems privatiems asmenims. Dėl šios priežasties, siekiant visiško šių Sąjungos teisės taisyklių veiksmingumo ir teisių apsaugos, jomis reikalaujama, kad asmenys turėtų galimybę pasinaudoti teisių gynimo priemonėmis, neatsižvelgiant į tai, ar atitinkamos nuostatos yra tiesioginio veikimo, nes toks statusas pats savaime nėra nei būtinas, nei pakankamas, kad būtų tenkinama pirmoji iš trijų sąlygų, nurodytų šios išvados 62 punkte [18].

64. Būtent atsižvelgiant į šiuos principus reikia išnagrinėti, ar pagal Reglamento Nr. 1782/2003 20 straipsnio 1 dalį, kuri nustato taisykles, susijusias su žemės ūkio sklypų identifikavimo sistemos sukūrimu kaip bendrųjų tiesioginių išmokų pagal BŽŪP pajamų rėmimo

[16] Žr., be kita ko, 1996 m. kovo 5 d. Sprendimą *Brasserie du pêcheur ir Factortame* (C-46/93 ir C-48/93, EU:C:1996:79, 51 punktas), Sprendimą *Köbler* (51 punktas), Sprendimą *Tomášová* (22 punktas), Sprendimą *Hochtief* (35 punktas), 2022 m. sausio 18 d. Sprendimą *Thelen Technopark Berlin* (C-261/20, EU:C:2022:33, 44 punktas) ir 2022 m. birželio 28 d. Sprendimą *Komisija / Ispanija (Teisės aktų leidėjo padarytas Sąjungos teisės pažeidimas)* (C-278/20, EU:C:2022:503, 31 punktas; toliau – Sprendimas *Komisija / Ispanija (Teisės aktų leidėjo padarytas Sąjungos teisės pažeidimas)*). Be to, Teisingumo Teismas taip pat nurodė, kad minėtas sąlygas turi taikyti nacionaliniai teismai, laikydamiesi Teisingumo Teismo pateiktų šio taikymo gairių (šiuo klausimu žr. 2018 m. spalio 4 d. Sprendimą *Kantarev* (C-571/16, EU:C:2018:807, 95 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija; toliau – Sprendimas *Kantarev*)).

[17] Žr. 2022 m. gruodžio 22 d. Sprendimą *Ministre de la Transition écologique ir Premier ministre (Valstybės atsakomybė už oro taršą)* (C-61/21, EU:C:2022:1015, 46 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija; toliau – Sprendimas *Valstybės atsakomybė už oro taršą)*). Šiuo klausimu taip pat žr. jurisprudenciją, susijusią su Sąjungos deliktine atsakomybe pagal SESV 340 straipsnio antrą pastraipą (žr. 2024 m. kovo 5 d. Sprendimą *Kočner / Europolas* (C-755/21 P, EU:C:2024:202, 118–120 punktai ir juose nurodyta jurisprudencija)).

[18] Žr. Sprendimą *Valstybės atsakomybė už oro taršą* (47 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija) ir Sprendimą *Kantarev* (97 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija).

schemas dalimi, siekiama suteikti teisių asmenims, visų pirma pareiškėjams, kurias įgyvendindami jie gali pareikšti ieškinį dėl žalos, padarytos dėl netikslių APIA topografinių žemėlapių, atlyginimo [19].

65. Dėl toliau išdėstytų priežasčių laikausi nuomonės, kad ši nuostata negali būti laikoma tokia, pagal kurią suteikiamos konkrečios teisės pareiškėjams arba jomis bent jau aiškiai ar netiesiogiai siekiama sukurti teisinę padėtį jų atžvilgiu.

66. Iš tikrųjų reikia pažymėti, kad iš Reglamento Nr. 1782/2003 20 straipsnio 1 dalies formuluotės nematyti, kad ja siekiama suteikti teisių pareiškėjams. Iš tiesų ši nuostata, kuri yra šio reglamento II antraštinėje dalyje „Bendrosios nuostatos“, konkrečiai kalbant, jos 4 skyriuje „Integruota administravimo ir kontrolės sistema“, yra visiškai techninio pobūdžio, nes joje numatyta, kad ši žemės ūkio paskirties sklypų identifikavimo sistema „sukuriama remiantis žemėlapiais ar žemės registro dokumentais ar[ba] kita kartografine medžiaga“. Minėtoje nuostatoje apibrėžtas šios sistemos įgyvendinimas, pažymint, kad „[t]aikomi kompiuterizuotos geografinės informacinės sistemos metodai, pirmiausia įskaitant aerofotografijų ar erdvinių fotografijų ortovaizdavimą, laikantis vienodo standarto, garantuojančio tikslumą, kuris būtų bent jau lygiavertis 1:10 000 mastelio kartografijai“.

67. Vadinasi, pirma, šio reglamento 20 straipsnio 1 dalies formuluotėje nėra nuorodos nei į asmenis, nei *a fortiori* į pareiškėjus, taigi joje „aiškiai nepriskiriamos“ teisės, kaip tai suprantama pagal šios išvados 63 punkte nurodytą Teisingumo Teismo jurisprudenciją. Antra, šia nuostata valstybių narių kompetentingoms institucijoms, atsakingoms už tiesioginių išmokų ūkininkams administravimą ir kontrolę, nustatoma „pozityvi pareiga“ naudoti žemės ūkio paskirties sklypų identifikavimo sistemas, visų pirma naudojant minimalaus tikslumo topografinius žemėlapius. Vis dėlto iš minėtos nuostatos formuluotės nematyti, kad šia „pozityvia pareiga“ sukuriama teisių asmenims, kaip tai suprantama pagal Teisingumo Teismo jurisprudenciją. Iš tiesų toje pačioje nuostatoje nėra jokios informacijos, pagal kurią asmenys, visų pirma paramos prašantys ūkininkai, turėtų gauti naudos dėl topografinių žemėlapių naudojimo.

68. Toks aiškinimas taip pat grindžiamas kontekstiniu ir teleologiniu Reglamento Nr. 1782/2003 20 straipsnio aiškinimu.

69. Šiuo klausimu reikia priminti, kad pagal šio reglamento 17 straipsnio pirmą pastraipą „kiekviena valstybė narė sukuria integruotą administravimo ir kontrolės sistemą“, vadinamą „integruota sistema“, kuri pagal šios nuostatos antrą ir trečią pastraipas buvo taikoma įvairioms BŽŪP paramos schemoms [20], taip reglamento bendrosiose nuostatose nustatytų taisyklių kontrolei [21]. Pagal minėto reglamento 11 ir 13 konstatuojamąsias dalis bendras šios integruotos sistemos tikslas buvo „pagerinti administravimo ir kontrolės mechanizmų veiksmingumą ir naudingumą“.

[19] Dėl kitų pavyzdžių, kai Teisingumo Teismas nagrinėjo, ar pažeista teisės norma buvo siekta suteikti teisių asmenims, žr. 2004 m. spalio 12 d. Sprendimą *Paul ir kt.* (C-222/02, EU:C:2004:606, 50 punktas), 2021 m. kovo 25 d. Sprendimą *Balgarska Narodna Banka* (C-501/18, EU:C:2021:249, 115 punktas), 2022 m. kovo 10 d. Sprendimą *Grossmania* (C-177/20, EU:C:2022:175, 70 punktas) ir Sprendimą *Valstybės atsakomybė už oro taršą* (45–57 punktai).

[20] T. y. bendrosios išmokos schemai (nustatytai pagal Reglamento Nr. 1782/2003 III antraštinę dalį) ir kitoms pagalbos schemoms (nustatytoms pagal šio reglamento IV antraštinę dalį), taip pat supaprastintoms paramos schemoms už 2002–2005 kalendorinius metus (pagal 1999 m. gegužės 17 d. Tarybos reglamento (EB) Nr. 1259/1999, nustatančio bendrąsias tiesioginės paramos schemų pagal [BŽŪP] taisykles (OL L 160, 1999, p. 113; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 3 sk., 25 t., p. 424)), 2a straipsnį).

[21] T. y. Reglamento Nr. 1782/2003 II antraštinės dalies „Bendrosios nuostatos“ 1–3 skyriuose.

70. Šiomis aplinkybėmis pagal Reglamento Nr. 1782/2003 18 straipsnio 1 dalį, siejamą su jo 13 konstatuojamąja dalimi, integruotą administravimo sistemą sudaro keli elementai, kurių visuma skirta „*veiksmingesniam administravimui ir kontrolei*“. Tarp šių elementų pagal b punktą yra „žemės ūkio paskirties sklypų identifikavimo sistema“ (toliau – ŽŪPSIS), nurodyta šio reglamento 20 straipsnyje. Taigi, ŽŪPSIS yra tik viena iš integruotos sistemos sudedamųjų dalių ir negali būti analizuojama atskirai, neatsižvelgiant į bendresnius tikslus, kurių siekiama nustatant integruotą sistemą. Iš tiesų, remiantis to reglamento 14 konstatuojamąja dalimi, ŽŪPSIS, kaip ir kiti integruotos sistemos elementai, t. y. kompiuterizuota duomenų bazė, ūkininkų paraiškos pagalbai gauti, suderinta kontrolės sistema, o bendrosios išmokos schemos atveju – teisių į išmokas identifikavimo ir registravimo sistema, prisideda prie administravimo ir kontrolės procedūrų veiksmingumo didinimo, atsižvelgiant į sistemos sudėtingumą ir apdoroti skirtų pagalbos paraiškų gausumą. Visų pirma pagal minėto reglamento 16 konstatuojamąją dalį žemės ūkio paskirties sklypų identifikavimas, prireikus atliekant nuotolinius stebėjimus, „yra pagrindinis teisingo schemų, susijusių su paviršiaus plotu, taikymo elementas“, nes „[p]atirtis parodė, kad dabartiniai [identifikavimo] metodai turi tam tikrų trūkumų“.

71. Vadinasi, šia nuostata, kaip ir kitais Reglamente Nr. 1782/2003 [22] nustatytos „integruotos sistemos“ elementais, siekiama tik padidinti kontrolės veiksmingumą, užtikrinant, kad valstybių narių kompetentingos institucijos galėtų veiksmingai patikrinti, ar paraiškos atitinka Sąjungos teisės aktų reikalavimus. Veiksmingos tiesioginių išmokų administravimo ir kontrolės tikslas – apsaugoti Sąjungos finansinius interesus [23]. Šiuo požiūriu, jei topografiniai žemėlapiai nėra pakankamai tikslūs, jie gali pakenkti kontrolės veiksmingumui ir sukelti riziką, kad valstybės narės nenustatys nepagrįstai išmokėtų sumų, o tai sukels finansinę riziką Sąjungos biudžetui.

72. Nors šios nuostatos gali būti naudingos ūkininkams [24], Sąjungos teisės aktų leidėjas jas parengė ne tam, kad ūkininkams būtų lengviau teikti paraiškas. Iš tiesų topografinių žemėlapių, kuriais turi naudotis valstybių narių kompetentingos institucijos, tikslumo lygis nustatytas siekiant užtikrinti paraiškų kontrolės veiksmingumą, nes integruota sistema neveikia kaip paramos ūkininkams priemonė, kiek tai susiję su jų paraiškomis. Vis dėlto tokia priemonė yra numatyta Reglamente Nr. 1782/2003, t. y. „ūkių konsultavimo sistema“, kurią valstybės narės sukūrė „ūkininkams“ [25].

73. Be to, reikia atkreipti dėmesį į tai, kad jei ūkininkas gali pasinaudoti „integruotos sistemos“ privalumais, toks privalumas, atsižvelgiant į jo pobūdį, yra būdingas bet kuriai organizacinei sistemai, pavyzdžiui, „integruotai sistemai“, nes jokia sistema neveikia savarankiškai, tik savo pačios labui: galiausiai ji visada yra naudinga piliečiui. Vis dėlto toks naudingumas yra visiškai netiesioginis ir refleksinis, todėl nepakanka, kad būtų „suteiktos teisės asmenims“, kaip tai suprantama pagal Teisingumo Teismo jurisprudenciją [26]. Priešingu atveju bet kokia organizacinio pobūdžio nuostata turėtų būti laikoma tokia, kuria suteikiama teisių asmenims, o tai būtų „reductio ad absurdum“.

74. Galiausiai visiškai objektyvus ir techninis Reglamento Nr. 1782/2003 20 straipsnio pobūdis tampa dar akivaizdesnis atsižvelgiant į šios nuostatos genezę. Šiuo klausimu reikia pažymėti, kad „integruota administravimo ir kontrolės sistema“ buvo įtvirtinta Reglamentu (EEB) Nr. 3508/92,

[22] Žr., be kita ko, Reglamento Nr. 1782/2003 19 straipsnį („Kompiuterinė duomenų bazė“), 21 straipsnį („Teisių į išmokas identifikavimo ir registravimo sistema“) ir 22 straipsnį („Paraiškos pagalbai gauti“).

[23] Žr. Reglamento Nr. 796/2004 11 ir 55 konstatuojamąsias dalis.

[24] Žr., pavyzdžiui, prieigą prie kompiuterinės duomenų bazės pagal Reglamento Nr. 1782/2003 19 straipsnį. Teisingas žemės ūkio paskirties sklypų identifikavimas siekiant gauti finansinę paramą iš dalies priklauso nuo turimų žemėlapių kokybės. Vis dėlto, priešingai, nei teigia BX, negalima teigti, kad be šių žemėlapių pareiškėjas nebūtų galėjęs teisingai nustatyti savo paties žemių ribas.

[25] Žr. Reglamento Nr. 1782/2003 13–16 straipsnius ir 8 bei 9 konstatuojamąsias dalis.

[26] Žr. šios išvados 16 ir 17 išnašose nurodytą jurisprudenciją.

siekiant, be kita ko, padidinti administravimo ir kontrolės mechanizmų veiksmingumą (šio reglamento 3 konstatuojamoji dalis), naudojant atitinkamus techninius išteklius ir administravimo bei kontrolės metodus, atsižvelgiant į šios sistemos sudėtingumą ir apdoroti skirtų pagalbos paraiškų gausumą (minėto reglamento 5 konstatuojamoji dalis), kad kiekvienos valstybės narės tokią sistemą sudarytų „kompiuterinė duomenų bazė, žemės ūkio paskirties sklypų identifikavimo sistema, kurioje naudojami raidiniai bei skaitmeniniai simboliai, ūkininkų paraiškos pagalbai gauti, suderinta kontrolės sistema, o gyvulininkystės sektoriuje – gyvulių identifikavimo ir registravimo sistema“ [27]. Be to, bet kuriuo atveju reikia pažymėti, kad ta pati ŽŪPSIS koncepcija ir tikslas buvo pakartoti Reglamente (EB) Nr. 73/2009 [28], kuriuo panaikintas ir pakeistas Reglamentas Nr. 1782/2003, taip pat visuose paskesniuose reglamentuose [29].

75. Taigi, atsižvelgiant į Reglamento Nr. 1782/2003 formuluotę, kontekstą, tikslą ir genezę, jo 20 straipsnio tikslas – nustatyti žemės ūkio paskirties sklypų identifikavimo būdą, kaip vieną iš integruotos Sąjungos lėšų naudojimo teisėtumo administravimo ir kontrolės sistemos dalį, taip prisidedant prie Sąjungos finansinių interesų apsaugos, o ne Sąjungos teisės normą, kuria suteikiamos teisės asmenims. Jo nuostatomis, susijusiomis su žemės ūkio paskirties sklypų identifikavimo sistemos, kuri yra pagrindinis integruotos administravimo ir kontrolės sistemos elementas, sukūrimu, siekiama užtikrinti tinkamą šios sistemos veikimą, taip sudarant galimybę valstybių narių kompetentingoms institucijoms vykdyti įsipareigojimus atlikti veiksmingą paraiškų administravimą ir kontrolę.

76. Šios išvados, mano nuomone, negali paneigti Komisijos atliktas auditas AA/2008/24, kuriuo BX remiasi savo argumentuose, siekdamas pabrėžti klaidingą Bukarešto apygardos teismo išvados pobūdį. Iš tiesų, kaip Komisija nurodė savo rašytinėse pastabose, atlikus šį auditą konstatuota, kad Rumunijos žemės ūkio paskirties sklypų identifikavimo sistemoje yra trūkumų, dėl kurių buvo pritaikytos finansinės pataisos. Vis dėlto toks tyrimas pagal savo pobūdį nėra susijęs su Sąjungos ir Rumunijos santykiais ir juo siekiama tik nustatyti finansinę riziką Sąjungos lėšoms. Vadinasi, remiantis minėtu auditu negalima daryti išvados, kad Komisija laikėsi nuomonės, jog Reglamento Nr. 1782/2003 20 straipsniu būtų saugomos individualios ūkininkų teisės.

77. Taigi siūlau į pirmąjį prejudicinį klausimą atsakyti, kad Reglamento Nr. 1782/2003 20 straipsnio 1 dalis negali būti aiškinama taip, kad ja siekiama suteikti teisių asmenims ir ypač tiesioginių išmokų prašantiems pareiškėjams.

[27] Reglamentu Nr. 1782/2003 pripažinta, kad „[ž]emės ūkio paskirties sklypų identifikavimas yra pagrindinis teisingo schemų, susijusių su paviršiaus plotu, taikymo elementas. Patirtis parodė, kad dabartiniai metodai turi tam tikrų trūkumų. Todėl turėtų būti numatyta iš pradžių sukurti identifikavimo, prireikus atliekant nuotolinius stebėjimus, sistemą“ (žr. šio reglamento 16 konstatuojamąją dalį).

[28] Žr. 2009 m. sausio 19 d. Tarybos reglamento, nustatančio bendrąsias tiesioginės paramos schemų ūkininkams pagal bendrą žemės ūkio politiką taisykles ir nustatančio tam tikras paramos schemas ūkininkams, iš dalies keičiančio Reglamentus (EB) Nr. 1290/2005, (EB) Nr. 247/2006, (EB) Nr. 378/2007 ir panaikinančio Reglamentą (EB) Nr. 1782/2003 (OL L 30, 2009, p. 16), 15 ir 17 straipsnius bei 21 konstatuojamąją dalį.

[29] Žr. 2013 m. gruodžio 17 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (ES) Nr. 1306/2013 dėl [BŽŪP] finansavimo, valdymo ir stebėsenos, kuriuo panaikinami Tarybos reglamentai (EEB) Nr. 352/78, (EB) Nr. 165/94, (EB) Nr. 2799/98, (EB) Nr. 814/2000, (EB) Nr. 1200/2005 ir (EB) Nr. 485/2008 (OL L 347, 2013, p. 549), 68 ir 70 straipsnius ir 44 bei 45 konstatuojamąsias dalis, taip pat 2021 m. gruodžio 2 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (ES) 2021/2116 dėl [BŽŪP] finansavimo, valdymo ir stebėsenos, kuriuo panaikinamas Reglamentas (ES) Nr. 1306/2013 (OL L 435, 2021, p. 187), 66 ir 68 straipsnius bei 58–60 konstatuojamąsias dalis. Vis dėlto atkreiptinas dėmesys į tai, kad 2014 m. liepos 17 d. Komisijos įgyvendinimo reglamento (ES) Nr. 809/2014, kuriuo nustatomos Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (ES) Nr. 1306/2013 nuostatų dėl integruotos administravimo ir kontrolės sistemos, kaimo plėtros priemonių ir kompleksinės paramos taikymo taisyklės, (OL L 227, 2014, p. 69) 17 straipsniu taip pat buvo įtvirtinta kompetentingos institucijos pareiga pateikti paramos prašytojui geoerdvinę pagalbos paraiškos formą, visų pirma siekiant identifikuoti visus žemės ūkio sklypus.

C. Dėl antrojo prejudicinio klausimo

78. Antruoju klausimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės siekia išsiaiškinti, ar Reglamento Nr. 796/2004 68 straipsnio 1 dalis turi būti aiškinama taip, kad šioje nuostatoje vartojama sąvoka „iš esmės teisinga informacija“ apima tiek teisingą ūkininko plotų deklaravimą, tiek teisingą ūkininko naudojamo žemės sklypo ir jo ribų nustatymą.

79. Reikia priminti, kad nagrinėjamu atveju pagal BX paraišką tiesioginės išmokos nebuvo skirtos pagal Reglamento Nr. 1973/2004 138 straipsnio 1 dalį, nes jis pateikė pirminę deklaraciją dėl 46,56 % didesnio ploto, nei buvo iš tikrųjų [30]. BX ginčija deklaravęs per didelį plotą. Jis mano, kad atsakomybė dėl pernelyg didelio ploto deklaravimo tenka Ardžešo APIA, kuris jam pateikė nepakankamai tikslius topografinius žemėlapius, todėl jie neatitiko Reglamento Nr. 1782/2003 20 straipsnyje nustatytų reikalavimų. Taigi, jis pateikė „iš esmės teisingą informaciją“ ir bet kuriuo atveju nėra „kaltas“, todėl pagal Reglamento Nr. 796/2004 68 straipsnio 1 dalį parama jam negalėjo būti sumažinta ar neskirta.

80. Pirmiausia reikia priminti, kad šio reglamento 68 straipsnio, kuriame išdėstytos nuostatos dėl išimčių, taikomų paramos išmokų, nurodytų, be kita ko, šio reglamento I skyriuje, skirtame nustatyti reikalavimų atitikčiai, sumažinimui ir neskyrimui, 1 dalyje numatyta, kad išmokų sumažinimas arba neskyrimas netaikomi, jeigu ūkininkas kompetentingai institucijai pateikė „*iš esmės teisingą informaciją arba jeigu jis gali įrodyti, kad yra nekaltas*“ [31]. Iš tikrųjų minėto reglamento 67 konstatuojamojoje dalyje nurodyta, kad „[i]šmokų sumažinimai ir jų neskyrimas dėl reikalavimų atitikimo kriterijų neatitikimo paprastai netaikomi tuomet, kai ūkininkas pateikė faktiškai teisingą informaciją [iš esmės teisingą informaciją] ar kai jis gali kaip nors kitaip parodyti, kad dėl to nėra kaltas“.

81. Šiuo klausimu, kiek tai susiję su to paties reglamento 68 straipsnio 1 dalies taikymu duomenims dėl atitikties kriterijų, pažymėtina, kad ši nuostata turi būti aiškinama kartu su to paties reglamento 12 straipsniu, nustatančiu ūkininko teikiamos „bendrosios paraiškos“, kurioje jis deklaruoja ne tik plotą, kurį naudoja žemės ūkio reikmėms, bet ir savo teises į išmokas [32], turinį [33]. Pagal Reglamento Nr. 796/2004 12 straipsnio 1 dalį „[b]endrojoje paraiškoje nurodoma visa pagalbos skyrimo reikalavimų atitikimui nustatyti reikalinga informacija, visų pirma, „<...> detalės, leidžiančios *nustatyti* visų ūkyje turimų žemės ūkio paskirties sklypų identifikavimą, jų *plotą nurodant* hektarais dviejų ženklų po kablelio tikslumu, *jų vietą* ir, kai taikoma, jų panaudojimą, taip pat nurodoma, ar žemės ūkio paskirties sklypas yra drėkinamas“ [34].

82. Vadinasi, iš pastarosios nuostatos formuluotės aišku, kad tiek „teisingas ūkininko plotų deklaravimas“, kiek tai susiję su „plotu nurodant hektarais dviejų ženklų po kablelio tikslumu“, tiek „teisingas naudojamo žemės sklypo ir jo ribų nustatymas“, kiek tai susiję su „žemės ūkio paskirties sklypų identifikavimu“ ir „jų vieta“, yra informacija, būtina sprendžiant dėl atitikties paramos skyrimo reikalavimams. Be to, šis teiginys atitinka pačią žemės ūkio paskirties sklypo „identifikavimo“ sąvoką, kuri reiškia tik žemės sklypo ribų nustatymą, o ne jo plotą, kuris gali būti

[30] Žr. šios išvados 31 punktą.

[31] Paskiruoju šriftu išskirta mano.

[32] Žr. Reglamento Nr. 796/2004 16 konstatuojamąją dalį.

[33] Pagal Reglamento Nr. 796/2004 2 straipsnio 11 punktą ši „bendroji paraiška“ – tai tiesioginės išmokos paraiška pagal bendrosios išmokos schemą ar kitą su pagalba už plotą susijusią pagalbos schemą, išskyrus pripažintos augintojų grupės pagalbos už apynius paraišką, vadovaujantis Reglamento (EB) Nr. 1782/2003 68a straipsnio antrąja pastraipa“.

[34] Pasviruoju šriftu išskirta mano.

nustatytas tik tiksliai nustačius šio žemės sklypo ribas. Kitaip tariant, teisingas žemės ūkio paskirties sklypo identifikavimas, išskyrus skaičiavimo klaidas, tikrai reiškia teisingą plotų deklaravimą.

83. Vis dėlto atsižvelgdamas į pagrindinėje byloje nagrinėjamo ginčo aplinkybes laikausi nuomonės, kad būtina išplėsti šio klausimo apimtį ir taip pat išnagrinėti, ar ūkininkas, kuris kompetentingai nacionalinei institucijai pateikė neteisingą informaciją, vis dėlto gali išvengti paramos sumažinimo arba jos neskyrimo pagal Reglamento Nr. 796/2004 68 straipsnio 1 dalį, jei įrodo, kad nėra „kaltas“, atsižvelgiant į tai, kad jis nėra atsakingas dėl šios institucijos nustatytos klaidos.

84. Šiuo atžvilgiu klausimas dėl pažeidimo priskyrimo priklauso nuo kiekvieno konkretaus atvejo ypatumų. Taigi, tai, kad tokia institucija, kaip APIA, pateikė pareiškėjui netikslius arba nepakankamai tikslius dokumentus, pagal kuriuos jis negalėjo tiksliai nustatyti norimų žemės sklypų vietos ir ribų, galėtų būti pagrindas atleisti šį ūkininką nuo bet kokios „kaltės“, jeigu jam pavyktų įrodyti, kad neturėjo jokių kitų turimų įrodymų, pagrįstų kitais žemėlapiais ar žemės registro dokumentais arba kita kartografine medžiaga, leidžiančių jam nustatyti tuos pačius žemės sklypus ar jų vietą. Vis dėlto atsižvelgiant į mano siūlomą atsakymą į pirmąjį prejudicinį klausimą iš Reglamento Nr. 1782/2003 nuostatų, susijusių su „integruota sistema“, nematyti, kad jomis šiam ūkininkui suteikiama kokia nors teisė, kuria naudodamasis jis gali įrodyti savo žemės sklypų vietą ir plotą, remdamasis kompetentingų nacionalinių institucijų turimais dokumentais.

85. Kiek tai susiję su nutartyje dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą nurodytomis pagrindinės bylos faktinėmis aplinkybėmis, pirmiausia, kalbant apie „iš esmės teisingos informacijos“ pobūdžio vertinimą, reikia konstatuoti, kad ūkininkas, kaip jau yra nusprendęs Teisingumo Teismas, turi turėti galimybę naudotis reikalavimus atitinkančiais žemės sklypais [35], o toks plotas yra ūkininko valdos dalis, jeigu šis turi teisę ją valdyti žemės ūkio veiklos tikslais [36]. Šios žemės atžvilgiu ūkininkas turi būti pakankamai nepriklausomas, o tai, atsižvelgdamas į visas bylos aplinkybes, turi įvertinti prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas [37]. Be to, kaip nurodyta Teisingumo Teismo jurisprudencijoje, svarbiausia, kad *minėtu laikotarpiu* ginčijamoje žemėje *žemės ūkio veiklos nevykdytų tretieji asmenys*. Siekiant, kad keli ūkininkai nenurodytų atitinkamos žemės kaip priklausančios jų valdai, būtina, kad šiuo laikotarpiu ta žemė negalėtų būti laikoma priklausančia kitų ūkininkų valdoms, norint gauti paramą pagal bendrosios išmokos schemą [38].

86. Nagrinėjamu atveju, viena vertus, iš nutarties dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą matyti, kad iš žemės savininko BX išsinuomotas plotas buvo mažesnis už tą, kurį jis deklaravo. Jei BX žinojo, kad faktiškai naudojamas plotas buvo didesnis nei pagal nuomos sutartį su žemės savininku turimas plotas, turėjo pateikti tai patvirtinančių įrodymų Ardžešo APIA. Savo deklaracijose BX nenurodė faktinės aplinkybės, kuri vis dėlto atrodo esminė, t. y. teisingo ploto, nors turėjo ir galėjo numatyti, kad kai kuriuos deklaruotus plotus naudoja savininkas arba kiti asmenys. Be to, reikia pažymėti, kad šiuo atveju per didelio ploto deklaravimas buvo susijęs ne su nedideliu skirtumu, kuris tam tikrais atvejais gali būti toleruojamas ar pateisinamas, bet su skirtumu, viršijančiu 80 hektarų, kuris yra sunkiai suvokiamas, kai kalbama apie žemės ūkio paskirties sklypus, kuriuos naudoja vienas ūkininkas, privalantis juos valdyti, kai vykdo savo

[35] Žr. 2010 m. spalio 14 d. Sprendimą *Landkreis Bad Dürkheim* (C-61/09, EU:C:2010:606, 53 punktas; toliau – Sprendimas *Landkreis Bad Dürkheim*).

[36] Žr. Sprendimą *Landkreis Bad Dürkheim* (58 punktas).

[37] Žr. Sprendimą *Landkreis Bad Dürkheim* (62 punktas).

[38] Žr. Sprendimą *Landkreis Bad Dürkheim* (66 punktas).

profesinę veiklą. Kita vertus, nors BX remiasi klaidomis topografiniuose žemėlapiuose, kuriuos jam pateikė Ardžešo APIA, iš bylos medžiagos matyti, kad tiek pirminė deklaracija, tiek deklaracija dėl ploto pakeitimo buvo pateiktos remiantis tais pačiais APIA žemėlapiais.

87. Taigi į antrąjį prejudicinį klausimą siūlau atsakyti, kad Reglamento Nr. 796/2004 68 straipsnio 1 dalis, siejama su jo 12 straipsniu, turi būti aiškinama taip, kad joje vartojama sąvoka „iš esmės teisinga informacija“, įtvirtinta pirmojoje iš šių nuostatų, kiek tai susiję su atitikties paramos skyrimo reikalavimams kriterijais, apima bet kokią informaciją, būtiną sprendimui dėl tokios atitikties priimti, visų pirma tiek teisingą ūkininko plotų deklaravimą, tiek teisingą ūkininko naudojamo žemės sklypo ir jo ribų nustatymą.

D. Dėl trečiojo prejudicinio klausimo

88. Trečiuoju klausimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės siekia sužinoti, ar tai, kad pagrindinės bylos aplinkybėmis jis nesikreipė į Teisingumo Teismą su prašymu priimti prejudicinį sprendimą pagal SESV 267 straipsnio trečią pastraipą dėl Reglamento Nr. 796/2004 68 straipsnio 1 dalies išaiškinimo, yra akivaizdus Sąjungos teisės pažeidimas, dėl kurio Rumunijos valstybė būtų laikoma atsakinga už žalą, tariamai padarytą šio teismo sprendimu.

89. Kitaip tariant, nenorėdamas būti kritikuojamas dėl to, kad yra ir teisėjas, ir šalis, šis teismas prašo iš esmės nuspręsti, ar jo 2012 m. balandžio 2 d. ir 9 d. sprendimais buvo akivaizdžiai pažeista Sąjungos teisė [39].

90. Pirmiausia, mano nuomone, reikėtų priminti, kad pagal suformuotą Teisingumo Teismo jurisprudenciją valstybės narės atsakomybei už Sąjungos teisę pažeidžiančiu paskutinės instancijos nacionalinio teismo sprendimu padarytą žalą taikytinos tos pačios sąlygos kaip ir taikomos valstybės narės atsakomybei, kurios nurodytos šios išvados 62 punkte [40].

91. Visų pirma, kalbant apie antrąją iš šių sąlygų, nurodytą trečiajame prejudiciniame klausime, pagal kurią reikalaujama, kad Sąjungos teisės normos pažeidimas būtų pakankamai akivaizdus, Teisingumo Teismas jau turėjo progą konstatuoti, kad valstybės atsakomybė dėl teisminės veiklos gali kilti tik išimtiniu atveju, kai paskutinės instancijos nacionalinis teismas akivaizdžiai pažeidė taikytiną teisę. Siekiant nustatyti, ar padarytas pakankamai sunkus Sąjungos teisės pažeidimas, reikia atsižvelgti į visus nacionaliniam teismui pateiktą nagrinėti situaciją apibūdinančius veiksnius. Pagal Teisingumo Teismo jurisprudenciją tarp veiksnių, į kuriuos gali būti atsižvelgta šiuo tikslu, be kita ko, yra: pažeistos normos aiškumas ir tikslumas; diskrecijos, kurią nacionalinės valdžios institucijoms suteikia pažeista norma, apimtis; tai, ar pažeidimas arba žala yra padaryti tyčia; tai, ar galima teisės klaida yra pateisinama, ir aplinkybė, kad Sąjungos institucijos pasirinkta

[39] Reikia pažymėti, kad trečiuoju klausimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, atrodo, remiasi tik motyvu, susijusiu su SESV 267 straipsnio trečios pastraipos pažeidimu. Taigi toliau pateikta analizė nedaro įtakos kitų BX nurodytų ieškinio pagrindų, susijusių su netinkamu Reglamento Nr. 1782/2003 20 straipsnio ir Reglamento Nr. 796/2004 68 straipsnio taikymu, nagrinėjimui (žr. šios išvados 41 punktą). Šiuo klausimu, siekiant išsamumo, reikia pažymėti, kad, Bukarešto apygardos teismo nuomone, Bukarešto apeliacinis teismas pažeidė Reglamento Nr. 796/2004 68 straipsnį keliais aspektais, t. y.: i) nenustatydamas sąvokos „iš esmės teisinga informacija“ reikšmės; ii) nusprendęs, kad ši nuostata netaikoma BX, remdamasis tik dokumentais, kurių pagrindu priimtas Ardžešo APIA sprendimas, ir taip neatsižvelgdamas į kitus BX pateiktus dokumentus; ir iii) taip pat nesuteikdamas BX galimybės jokiomis įrodinėjimo priemonėmis įrodyti, kad jis nėra kaltas dėl per didelio ploto deklaravimo (žr. šios išvados 44 punktą). Tokiu atveju negalima atmesti galimybės, kad keli (tariamai) valstybės padaryti „paprasti“ pažeidimai, susiję su tuo pačiu ieškiniu, galėtų būti pagrindas šį pažeidimą perkvalifikuoti į vieną „sunkų“ pažeidimą, dėl kurio būtų galima reikalauti žalos atlyginimo.

[40] Žr. Sprendimą *Köbler* (52 punktas), Sprendimą *Tomášová* (23 punktas) ir Sprendimą *Hochtief* (36 punktas).

pozicija galėjo prisidėti prie Sąjungos teisei prieštaraujančių nacionalinių priemonių ar veiklos ėmimosi arba nenutraukimo, taip pat atitinkamo teismo pareigos pateikti prašymą priimti prejudicinį sprendimą pagal SESV 267 straipsnio trečią pastraipą nevykdymas [41].

92. Šiuo klausimu, kiek tai susiję su pareiga pateikti prašymą priimti prejudicinį sprendimą, kuri aiškiai nurodyta trečiajame prejudiciniame klausime, reikia pažymėti, kad pagal SESV 267 straipsnio trečią pastraipą, prejudiciniam klausimui kilus nagrinėjant bylą valstybės narės teisme, kurio sprendimas pagal nacionalinę teisę negali būti toliau skundžiamas teismine tvarka, tas teismas dėl jo kreipiasi į Teisingumo Teismą [42].

93. Vis dėlto ši pareiga nėra absoliuti.

94. Iš tikrųjų pagal ribas, nustatytas Sprendime *Cilfit* ir vėlesnėje suformuotoje Teisingumo Teismo jurisprudencijoje [43], nacionalinis teismas, kurio sprendimai pagal nacionalinę teisę negali būti skundžiami teismine tvarka, gali būti atleistas nuo šios pareigos tik tuo atveju, jei motyvuotai konstatavo, kad iškeltas klausimas nereikšmingas ar kad atitinkamą Sąjungos teisės nuostatą Teisingumo Teismas jau yra išaiškinęs arba teisingas Sąjungos teisės aiškinimas yra toks akivaizdus, kad nelieka jokių pagrįstų abejonių (žr. atitinkamai „acte éclairé“ ir „acte clair“ teorijas) [44].

95. Šiomis aplinkybėmis Teisingumo Teismas savo Sprendime *CIM* konstatavo, kad iš sistemos, nustatytos pagal SESV 267 straipsnį, siejamą su Chartijos 47 straipsnio antra pastraipa, matyti, kad jeigu nacionalinis teismas, kurio sprendimai pagal nacionalinę teisę negali būti skundžiami teismine tvarka, mano, kad yra atleistas nuo SESV 267 straipsnio trečioje pastraipoje numatytos pareigos kreiptis į Teisingumo Teismą su prašymu priimti prejudicinį sprendimą, nes jo nagrinėjamoje byloje yra viena iš trijų ankstesniame šios išvados punkte nurodytų situacijų, jis savo sprendime turi nurodyti motyvus, patvirtinančius, kad arba iškeltas Sąjungos teisės aiškinimo klausimas neturi reikšmės sprendžiant ginčą, arba atitinkamos Sąjungos teisės nuostatos aiškinimas grindžiamas Teisingumo Teismo jurisprudencija, arba, jei nėra tokios jurisprudencijos, Sąjungos teisės aiškinimas nacionaliniam paskutinės instancijos teismui yra toks akivaizdus, kad nelieka jokių pagrįstų abejonių [45]. Vis dėlto reikia pažymėti, kad apskritai tokio nacionalinio teismo sprendimo vertinimas turi būti atliekamas remiantis teisinėmis ir faktinėmis

[41] Žr. Sprendimą *Köbler* (54 ir 55 punktai) ir Sprendimą *Tomášová* (24 ir 25 punktai). Šie elementai, kurie aiškiai grindžiami bendrosios valstybės atsakomybės taisyklėmis, nustatytomis principiniame 1996 m. kovo 5 d. Sprendime *Brasserie du pêcheur ir Factortame* (C-46/93 ir C-48/93, EU:C:1996:79, 56 punktas), yra tik orientacinio pobūdžio ir nėra išsamūs, nes, mano nuomone, nacionalinis teismas, kuris privalo įvertinti Sąjungos teisės pažeidimo akivaizdų pobūdį, turi turėti galimybę atsižvelgti ir į kitus elementus, kurie gali būti reikšmingesni nagrinėjamoje situacijoje ar būti geriau jai pritaikyti. Taigi, kai nacionalinis teismas kaltinamas Sąjungos teisės pažeidimu, pagal Sprendimą *Köbler* (53 punktas) reikia atsižvelgti į teismo funkcijos specifiką ir teisėtus teisinio saugumo reikalavimus. Šiuo tikslu galėtų būti reikšmingi tam tikri kriterijai, nustatyti skirtingose valstybių narių nacionalinėse sistemose, kurios tam tikrais atvejais pritaikė savo valstybės institucijų atsakomybės sistemą, sukūrusios specialią sistemą, grindžiamą byloje *Köbler* suformuota jurisprudencija, siekiant atsižvelgti į teismo funkcijos specifiką. Taigi, taip pat būtų galima remtis sąvokomis, pavyzdžiui, „rūpestingumo trūkumas“ arba „aplaidumas“, palyginti su tuo, ko reikalaujama iš įprastai rūpestingo ir atsargaus teisėjo. Be to, galėtų būti atsižvelgiama į tokio pažeidimo pasekmes, ypač jei tai galėjo lemti sunkų atitinkamo asmens teisių pažeidimą.

[42] Ši pareiga kreiptis į Teisingumo Teismą taikoma bendradarbiaujant nacionaliniams teismams, kurie įpareigoti taikyti Sąjungos teisę, ir Teisingumo Teismui, kad visose valstybėse narėse būtų užtikrintas tinkamas Sąjungos teisės taikymas ir vienodas aiškinimas ir ja visų pirma siekiama neleisti kurioje nors valstybėje narėje susiformuoti Sąjungos teisės normų neatitinkančiai nacionalinei jurisprudencijai (žr. 1997 m. lapkričio 4 d. Sprendimą *Parfums Christian Dior* (C-337/95, EU:C:1997:517, 35 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija) bei 2005 m. rugsėjo 15 d. Sprendimą *Intermodal Transports* (C-495/03, EU:C:2005:552, 29 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija)).

[43] Žr. 2021 m. spalio 6 d. Sprendimą *Consorzio Italian Management ir Catania Multiservizi* (C-561/19, EU:C:2021:799, 33 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija; toliau – Sprendimas *CIM*).

[44] Žr. Sprendimą *CIM* (32 ir 33 punktai ir juose nurodyta jurisprudencija).

[45] Žr. Sprendimą *CIM* (51 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija), 2024 m. liepos 29 d. Sprendimą *Breian* (C-318/24 PPU, EU:C:2024:658, 68 punktas) ir 2024 m. spalio 15 d. Sprendimą *KUBERA* (C-144/23, EU:C:2024:881, 62–65 punktai).

aplinkybėmis, egzistavusiomis jo priėmimo metu [46]. Nors nacionalinis teismas ir privalo motyvuoti savo sprendimus, atsižvelgiant į tai, kad ši pareiga, kaip nurodyta Sprendime *CIM*, buvo aiškiai nustatyta tik 2021 m. spalio 6 d., mano nuomone, ji nacionaliniams teismams gali būti taikoma tik nuo tos datos [47].

96. Atsižvelgiant į šiuos Teisingumo Teismo nustatytus principus, reikia išnagrinėti, ar nagrinėjamu atveju Bukarešto apeliacinis teismas, kaip paskutinės instancijos teismas, padarė akivaizdų Sąjungos teisės pažeidimą, nes, pirma, nusprendė nepateiki Teisingumo Teismui prašymo priimti prejudicinį sprendimą pagal SESV 267 straipsnio trečią pastraipą ir, antra, nevykdė jam tenkančios pareigos motyvuoti šį sprendimą.

97. Šiuo klausimu reikia pažymėti, kad trečiasis prejudicinis klausimas, kaip jį suformulavo prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, iš esmės yra susijęs tik su tariamu pareigos pateikti prašymą priimti prejudicinį sprendimą ir motyvuoti atitinkamo prašymo tai padaryti atmetimą nevykdymu, atsižvelgiant į Reglamento Nr. 796/2004 68 straipsnio 1 dalies išaiškinimą. Vis dėlto atrodo, kad BX taip pat paprašė išaiškinti Reglamento Nr. 1782/2003 20 straipsnio 1 dalį [48]. Taigi siūlau išplėsti šio klausimo apimtį, kad jis apimtų ir šį aspektą. Be to, šiuo atveju tarp šių dviejų nuostatų yra akivaizdus ir glaudus ryšys, nes topografinių žemėlapių netikslumas, susijęs su 20 straipsniu, patenka į BX nurodytų motyvų, kuriais siekiama pateisinti Reglamento Nr. 796/2004 68 straipsnio 1 dalies taikymą, apimtį.

98. Pirma, *kiek tai susiję su pareiga pateikti prašymą priimti prejudicinį sprendimą dėl Reglamento Nr. 1782/2003 20 straipsnio 1 dalies išaiškinimo*, iš Teisingumo Teismo turimos bylos medžiagos matyti, kad Bukarešto apeliacinis teismas 2012 m. balandžio 2 d. nutartimi tik atmetė BX prašymą kreiptis dėl prejudicinio sprendimo, konstatuodamas, kad nagrinėjant BX pateiktus argumentus „nebūtina“ pateikti prašymą priimti prejudicinį sprendimą pagal SESV 267 straipsnio trečią pastraipą, ir nenurodydamas priežasčių, dėl kurių priėmė tokį procesinį sprendimą [49]. Taigi, galima teigti, kad teismas netiesiogiai nusprendė, jog toks aiškinimas nėra *reikšmingas*, tikriausiai dėl to, kad pagal šio reglamento 20 straipsnio 1 dalies Rumunijos valstybė negali būti laikoma atsakinga, nes šiuo straipsniu nesuteikiamos teisės asmenims [50]. Šiuo klausimu reikia pažymėti, kad atsižvelgiant į tai, jog Teisingumo Teismas dar nėra išaiškinęs šios nuostatos, o Bukarešto apeliacinis teismas iš principo nebuvo atleistas nuo pareigos Teisingumo Teismui pateikti prašymą priimti prejudicinį sprendimą [51], jis turėjo nurodyti priežastis, dėl kurių manė esąs atleistas nuo pareigos kreiptis į Teisingumo Teismą pagal Sprendime *Cilfit* nurodytas išimtis. Vis dėlto, kaip jau buvo minėta, „būtinybės“ nebuvimas turėjo būti suprantamas kaip „reikšmingumo“ trūkumas. Skirtingai nuo kitų dviejų kriterijų, susijusių su „acte clair“ arba „acte éclairé“ teorija, „reikšmingumo“ kriterijaus vertinimas priklauso išimtinai nacionalinės teismo

[46] Pagal analogiją žr. 2019 m. rugsėjo 10 d. Sprendimą *HTTS / Taryba* (C-123/18 P, EU:C:2019:694, 39 punktas), susijusį su ieškiniu dėl žalos atlyginimo dėl neteisėto akto ar veiksmų, dėl kurių gali atsirasti Sąjungos deliktinė atsakomybė.

[47] Ši paskutinės instancijos nacionaliniams teismams tenkanti pareiga motyvuoti sprendimus, galėjo būti netiesiogiai kildinama iš ankstesnės Teisingumo Teismo jurisprudencijos, t. y. Sprendimo *Cilfit* ir *Köbler*, taip pat Chartijos 47 straipsnio (šiuo klausimu žr. generalinio advokato Y. Bot išvadą byloje *Ferreira da Silva e Brito ir kt.* (C-160/14, EU:C:2015:390, 90 ir 94 punktai) ir generalinio advokato M. Bobek išvadą byloje *CIM* (C-561/19, EU:C:2021:291, 171 punktas)), nors tik Sprendime *CIM* Teisingumo Teismas ją įtvirtino, nustatydamas aiškų ryšį su trimis Sprendime *Cilfit* nustatytais kriterijais (šiuo klausimu žr. generalinės advokatės T. Ćapeta išvadą byloje *Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid* (C-767/23, EU:C:2025:486, 37 punktas)).

[48] Žr. šios išvados 33 punktą.

[49] Žr. šios išvados 34 punktą.

[50] Tuo pačiu klausimu žr. Bukarešto apygardos teismo analizę, pateiktą šios išvados 43 punkte.

[51] Šiuo klausimu žr. 1963 m. kovo 27 d. Sprendimą *Da Costa ir kt.* (28/62–30/62, EU:C:1963:6, 75 ir 76 punktai).

kompetencijai[52]. Taigi, šis teismas turi išnagrinėti, pirma, ar 2012 m. balandžio 2 d. nutarties motyvuose, siejamuose su to paties teismo 2012 m. balandžio 9 d. sprendimu, buvo pakankamai aiškiai atskleistos priežastys, dėl kurių to paties reglamento 20 straipsnio 1 dalies aiškinimas nėra „būtinas“ nagrinėjant ieškinį dėl atsakomybės, ir, antra, ar išvada, kad „nebūtina“ išaiškinti minėto reglamento 20 straipsnio 1 dalies, buvo pagrįsta, visų pirma dėl to, kad BX argumentas, kurį jis siekė grįsti šia nuostata, iš esmės buvo nereikšmingas, todėl nesusijęs su šia byla.

99. Bet kuriuo atveju, net jeigu Bukarešto apeliacinis teismas būtų pažeidęs SESV 267 straipsnį dėl to, kad nepateikė prašymo priimti prejudicinį sprendimą, arba dėl to, kad nepakankamai motyvavo savo sprendimą, toks pažeidimas, mano nuomone, negali būti laikomas „akivaizdžiu“. Iš tiesų, viena vertus, kaip matyti iš šios išvados 95 punkto, atsižvelgiant į tai, kad pareigą motyvuoti sprendimus pagal Sprendime *CIM* nustatytus reikalavimus Teisingumo Teismas įtvirtino tik praėjus keleriems metams po pagrindinėje byloje nagrinėjamų sprendimų priėmimo, mano nuomone, ši pareiga negali būti griežtai taikoma Bukarešto apeliaciniam teismui, tuo labiau negali būti laikoma akivaizdaus Sąjungos teisės pažeidimo dėl motyvų nepateikimo pagrindu. Kita vertus, kaip matyti iš mano siūlomo atsakymo į pirmąjį prejudicinį klausimą, pagal Reglamento Nr. 1782/2003 20 straipsnio 1 dalį asmenims nesuteikiama jokių teisių. Taigi Bukarešto apeliacinio teismo pasiūlytas aiškinimas sutampa su šia pozicija ir nebūtų prisidėjęs prie Sąjungos teisei prieštaraujančių nacionalinių priemonių ar veiklos ėmimosi arba nenutraukimo.

100. Antra, *kiek tai susiję su pareiga pateikti prašymą priimti prejudicinį sprendimą dėl Reglamento Nr. 796/2004 68 straipsnio 1 dalies išaiškinimo*, Teisingumo Teismui nepateikus šios nuostatos išaiškinimo, reikia pažymėti, kad, kaip pabrėžė Bukarešto apygardos teismas, Bukarešto apeliacinis teismas savo sprendimo, kuriuo atmetė prašymą kreiptis į Teisingumo Teismą su prašymu priimti prejudicinį sprendimą, motyvuose turėjo pateikti daugiau informacijos[53], kad ieškinį dėl Rumunijos valstybės atsakomybės nagrinėjantis teismas galėtų patikrinti, ar buvo įvykdytos SESV 267 straipsnio trečios pastraipos taikymo sąlygos. Šiomis aplinkybėmis ir atsižvelgiant į tai, kad neginčijama, jog Reglamento Nr. 796/2004 68 straipsnio 1 dalimi asmenims suteikiamos teisės, galima teigti, kad pirmoji atsakomybės kilimo sąlyga, susijusi su Sąjungos teisės normos pažeidimu, yra tenkinama.

101. Vis dėlto, kaip ir anksčiau atliktoje analizėje, ir atsižvelgiant į Sprendimą *Köbler* ir vėlesnę Teisingumo Teismo jurisprudenciją[54], toks nepakankamas motyvavimas, mano nuomone, negali būti laikomas akivaizdžiu Sąjungos teisės pažeidimu ar pažeidimu, kuris būtų pakankamai sunkus, kad kiltų Rumunijos valstybės atsakomybė. Iš tiesų BX pirmiausia remiasi Reglamento Nr. 796/2004 68 straipsnio 1 dalimi, remdamasis prielaida, kad buvo pažeista Reglamento Nr. 1782/2003 20 straipsnio 1 dalis. Atsižvelgdamas į tai, kad šiuo atveju Bukarešto apeliacinis teismas tokio pažeidimo nekonstatavo, laikausi nuomonės, kad iš pirmo žvilgsnio išvada, jog Reglamento Nr. 796/2004 68 straipsnio 1 dalies aiškinimas nebuvo „būtinas“, yra nuosekli ir tikrai nelaikytina „akivaizdžiu taikytinos teisės“, t. y. Reglamentų Nr. 796/2004 ir Nr. 1782/2003 ar su jais susijusios Teisingumo Teismo jurisprudencijos[55], „pažeidimu“, nes šioje byloje nebuvo jokio Teisingumo Teismo sprendimo, kuriame būtų aiškinamos nagrinėjamos Sąjungos teisės nuostatos. Antra, iš bylos medžiagos matyti, kad Bukarešto apeliacinis teismas nusprendė, jog šiuo atveju teisingas šio reglamento 68 straipsnio aiškinimas ir taikymas buvo toks

[52] Šiuo klausimu žr. generalinės advokatės T. Ćapeta išvadą byloje *Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid* (C-767/23, EU:C:2025:486, 30 punktas), kurioje konstatuota, kad Teisingumo Teismams neturi kompetencijos aiškinti pirmąjį kriterijų, t. y. kriterijų, susijusį su „reikšmingumu“.

[53] Žr. 12 išnašą.

[54] Žr. šios išvados 5 išnašoje nurodytą jurisprudenciją.

[55] Šiuo klausimu žr. Sprendimą *Köbler* (52 punktas) ir Sprendimą *Tomášová* (23 punktas).

akivaizdus, kad dėl jo neliko „jokių pagrįstų abejonių“, kaip tai suprantama pagal šios išvados 94 punkte nurodytą Teisingumo Teismo jurisprudenciją. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo nuomone, BX situacija nepatenka į šio reglamento 68 straipsnio 1 dalyje nurodytus atvejus, nes jis iš pradžių deklaravo tam tikrą plotą, o vėliau iš jo atidėjo 84,09 ha, nors dėl žemės padėties nebuvo pasikeitimų, taip pat dėl to, kad jis galėjo ir turėjo žinoti tikslų naudojamą plotą ir jį teisingai deklaruoti. Taigi neatrodo, kad prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, kuris yra paskutinės instancijos teismas, akivaizdžiai pažeidė Sąjungos teisę, kai laikydamasis savo diskrecijos ribų konstatavo, kad gali nesikreipti į Teisingumo Teismą su prašymu priimti prejudicinį sprendimą dėl to paties reglamento 68 straipsnio išaiškinimo, nes atsakymas, kaip jis manė, buvo akivaizdus.

102. Taigi, į trečiąjį klausimą siūlau atsakyti, kad tai, jog pagrindinėje byloje nacionalinis teismas nesikreipė į Teisingumo Teismą su prašymu priimti prejudicinį sprendimą pagal SESV 267 straipsnio trečią pastraipą dėl Reglamento Nr. 796/2004 68 straipsnio 1 dalies išaiškinimo, atsižvelgiant į galutinį šio teismo vertinimą, nėra akivaizdus Sąjungos teisės pažeidimas, dėl kurio galėtų kilti nagrinėjamos valstybės narės atsakomybė.

V. Išvada

103. Atsižvelgdamas į tai, kas išdėstyta, siūlau Teisingumo Teismui taip atsakyti į *Curtea de Apel București* (Bukarešto apeliacinis teismas, Rumunija) pateiktus prejudicinius klausimus:

1. 2003 m. rugsėjo 29 d. Reglamento (EB) Nr. 1782/2003, nustatančio bendrąsias tiesioginės paramos schemų pagal bendrą žemės ūkio politiką taisykles ir nustatančio tam tikras paramos schemas ūkininkams bei iš dalies keičiančio Reglamentus (EEB) Nr. 2019/93, (EB) Nr. 1452/2001, (EB) Nr. 1453/2001, (EB) Nr. 1454/2001, (EB) Nr. 1868/94, (EB) Nr. 1251/1999, (EB) Nr. 1254/1999, (EB) Nr. 1673/2000, (EEB) Nr. 2358/71 ir (EB) Nr. 2529/2001, iš dalies pakeisto 2008 m. spalio 9 d. Reglamentu (EB) Nr. 1009/2008, 20 straipsnio 1 dalis

   turi būti aiškinama taip:

   šia nuostata negali būti suteikiama teisių asmenims, visų pirma tiesioginių išmokų prašantiems pareiškėjams.

2. 2004 m. balandžio 21 d. Komisijos reglamento (EB) Nr. 796/2004, nustatančio išsamias kompleksinio paramos susiejimo, moduliavimo ir integruotos administravimo ir kontrolės sistemos, numatytų Tarybos reglamente (EB) Nr. 1782/2003, nustatančiame bendrąsias tiesioginės paramos schemų pagal bendrą žemės ūkio politiką taisykles ir nustatančiame tam tikras paramos schemas ūkininkams, įgyvendinimo taisykles, iš dalies pakeisto 2007 m. balandžio 4 d. Komisijos reglamentu (EB) Nr. 381/2007, 68 straipsnio 1 dalis, siejama su šio reglamento 12 straipsniu,

   turi būti aiškinama taip:

   pirmojoje iš šių nuostatų vartojama sąvoka „iš esmės teisinga informacija“ apima tiek teisingą ūkininko plotų deklaravimą, tiek teisingą ūkininko naudojamo žemės sklypo ir jo ribų nustatymą.

3. SESV 267 straipsnis

turi būti aiškinamas taip:

tai, jog pagrindinėje byloje nacionalinis teismas nesikreipė į Teisingumo Teismą su prašymu priimti prejudicinį sprendimą dėl Reglamento Nr. 796/2004, iš dalies pakeisto Reglamentu Nr. 381/2007, 68 straipsnio 1 dalies išaiškinimo, atsižvelgiant į galutinį šio teismo vertinimą, nėra akivaizdus Sąjungos teisės pažeidimas, dėl kurio galėtų kilti nagrinėjamos valstybės narės atsakomybė.